

SUOMENMAAN VIRALLINEN TILASTO.

X.

ALAMAINEN KERTOMUS

SUOMENMAAN ALKEISOPPILAITOSTEN

TILASTA JA TOIMINNASTA

LUKUVUOSINA 1896—1899.

KOULUTOIMEN YLIHALLITUKSEN ANTAMA.

HELSINGISSÄ,

KEISARILLISEN SENAATIN KIRJAPAINOSSA,

1900.

Alamainen kertomus, jonka Koulutoimen Ylihallitus on antanut maamme alkeisoppilaitosten toiminnasta 1 päivästä Syyskuuta vuonna 1896 Syyskuun 1 päivään vuonna 1899 kuluneelta ajalta.

Tärkeimmät muutokset, joita yleisiin oppilaitoksiin nähden puheena olevana kolmivuotiskautena on tehty, ovat seuraavat:

Jällellä olleista kaksiluokkaisista alkeiskouluista, joista toinen oli Maarianhaminassa ja toinen Kristiinassa, on valtio laajentanut edellisen viisiluokkaiseksi reaali-oppilaitokseksi ja jälkimäinen on lakkautettu.

Neliluokkaisista alkeiskouluista on Tampereella oleva lakkautettu ja Tornion koulu valtion kustannuksella laajennettu viidennellä luokalla.

Kaksi uutta reaalilyseoita on syntynyt, toinen Sortavalaan, kun valtio on ottanut huostaansa yksityislyseon, ja toinen Ouluun, kun ruotsalainen klassillinen lyseo on muunnettu reaalilyseoksi.

Uusi yleinen tyttökoulu on syntynyt Joensuussa, jossa valtio on ottanut huostaansa yksityisten henkilöitten ylläpitämän tyttökoulun.

Klassillisten lyseoitien lukumäärä oli lukuvuosina 1896—1899 sama kuin ennenkin, eli 16, joissa 6:ssa oli ruotsi, 9:ssä suomi ja 1:ssä molemmat kielet opetuskielenä. Tuon ajan lopussa väheni ruotsalaisten klassillisten lyseoitien luku yhden. Reaalilyseoitien lukumäärä oli niinkään entisellään lukuvuosina 1896—1898; lukuvuoden 1898—1899 alusta tuli lisää 1 suomalainen ja puheena olevan ajanjakson lopussa vielä 1 ruotsalainen. Lukuvuoden 1898—1899 lopussa oli 2 viisiluokkaista ja 4 neliluokkaista alkeiskoulua, kun lakkautuksen alaisena olevaa Tampereen koulua, joka kokonaan lakkaa toiminnastansa lukuvuoden 1899—1900 lopussa, ei oteta lukuun, sekä 1 kolmiluokkainen alkeiskoulu.

Tyttökouluja oli sama määrä kuin edellisenäkin kolmivuotiskautena, nimittäin 11, joista 5:ssä oli ruotsi ja 6:ssa suomi opetuskielenä. Nyt puheena olevan ajanjakson lopussa tuli lisää 1 suomalainen tyttökoulu.

Oppilaita oli noina kolmena lukuvuonna 1896—1899 lyseoissa, eri vuosin, 4,260, 4,420 ja 4,773, alkeiskouluissa, eri vuosin, 399, 394 ja 432, tyttökouluissa, eri vuosin, 1,564, 1,641 ja 1,758.

Kummankin kotimaisen kielen mukaan olivat oppilaat jaetut seuraavalla tavalla:

<i>Lyseoissa:</i>	1896—1897.	1897—1898.	1898—1899.
Ruotsalaisia	1,554	1,592	1,623
Suomalaisia	2,654	2,780	3,100
 <i>Alkeiskouluissa:</i>			
Ruotsalaisia	235	216	252
Suomalaisia	160	175	179
 <i>Tyttökouluissa:</i>			
Ruotsalaisia	817	811	856
Suomalaisia	711	801	876

Tilastollisia yleiskatsauksia on Ylihallitus erittäin noilta kultakin kolmelta lukuvuodelta painosta toimittanut.

Tässä alempana annetaan yleiskatsauksena kertomus laajemmanlaatuisista toimenpiteistä. Sen jälkeen seuraavat tiedonannot erityisistä oppilaitoksista ja niiden opettajistosta liittyvät samallaisiin lähinnä edelliseen kolmivuotiskertomukseen koottuihin tiedonantoihin, joiden välittömänä jatkona ne siis ovat. Kolmannessa osastossa kerrotaan vihdoin niistä virallisista toimenpiteistä, joihin yhdessä tahi toisessa tarkoituksessa on ryhdytty yksityisiin oppilaitoksiin nähden.

I. Yleiskatsaus.

Opettajiston *palkkaehdoista* on erinäisiä uusia määräyksiä annettu. Paitsi edellisessä kolmivuotiskertomuksessa mainittua 24 p:nä Syyskuuta 1896 annettua armollista julistusta, jolla normaalilyseoitten yliopettajat saivat vielä

lisäpalkkiota 1,000 markkaa 15 vuoden nuhteettomasta palveluksesta, annettiin Huhtikuun 5 p:nä 1898 armollinen julistus muutetuista määräyksistä lisäpalkkioista valtion tyttökoulujen johtajattarille ja vakinaisille opettajattarille. Nämät lisäpalkkiot, joita ennen oli suoritettu 300 markkaa 5, 10, 15 ja 20 vuoden palveluksesta, korotettiin nyt 400 markaksi suoritettavaksi 5, 10 ja 15 vuoden palveluksesta ja saivat, Keisarillisen Senaatin määräyksen mukaan, asianomaiset ne hyväkseen sen jälkeen seuraavan Toukokuun 1 p:stä.

Kirkollisasiaintoimituskunnan kirjelmässä Syyskuun 16 p:ltä 1896, josta myöskin on kerrottu edellisessä kolmivuotiskertomuksessa, Ylihallitukselle annetun käskyn johdosta ottaa harkittavaksi, mihin muutoksiin *virantekopalkkioiden määrärahan* käyttämisessä muuttuneisiin olosuhteisiin nähden eri oppilaitoksissa voitaisiin ryhtyä, antoi Ylihallitus seuraavan Marraskuun 27 p:nä lausunnon ja ehdotuksen asiassa mitä *klassillisiin lyseoihin* tuli. Sen jälkeen katsoi Keisarillinen Senaatti Kirkollisasiaintoimituskunnan kirjelmässä Helmi-kuun 2 p:ltä 1897 hyväksi niinhyvin määrätä sen lukumäärän kotityötunteja viikossa, josta näiden lyseoitten lehtorit ja kolleegat saisivat virantekopalkkioiden määrärahasta laskea itselleen korvausta 140 markan mukaan vuodessa, kuin myös antaa seuraavat määräykset: että korvausta ylitunneista ei suoriteta, jollei niitä jonakin lukuvuonna tahi eri lukukautena anneta, ja että venäjän kolleegan, jollei tätä ainetta opeteta jollakin neljällä korkeammalla luokalla, tulee ilman eri korvausta opettaa vastaava määrä tunteja II—IV luokilla reaalilinjalla; että kaunokirjoituksen ja piirustuksen opetuksesta niinhyvin normaalilyseoissa kuin muissakin klassillisissa lyseoissa on suoritettava 800 markkaa virantekopalkkioiden määrärahasta; että kaikki muutamien klassillisten lyseoitten vuosirahansääntöön pannut kaunokirjoituksen ja piirustuksen tahi piirustuksen opettajanvirkein palkkiot ovat lakkautettavat; että määrärahat virantekopalkkioiksi kussakin maan normaali- ja klassillisessa lyseossa ovat pantavat 8,000 markaksi ja niihin myönnetyt lisämäärät siten lakkautettavat; että määrärahat reaalilinjaja varten Porvoon, Porin, Hämeenlinnan, Mikkelin, Kuopion, Joensuun, Nikolainkaupungin ja Jyväskylän klassillisissa lyseoissa sekä Wiipurin ja Oulun ruotsalaisissa korotetaan 2,520 markaksi; ja että kaikki nämät muutokset puheena olevain oppilaitosten vuosirahansääntöihin tulevat noudatettaviksi Syyskuun 1 p:nä 1897. Sen ohessa ja koska Keisarillisen Senaatin tietoon oli tullut, että useain klassillisten lyseoitten kirjastot olivat suuremmat ja laajemmat, kuin että kohtuulliseksi palkkioksi niiden hoitamisesta riitti ne 280 markkaa, jonka asianomaiset opettajat saivat korvaukseksi sellaisesta hoidosta, annettiin Ylihallituksen toimeksi lähettää sellainen ehdotus eri korvauksesta kirjaston hoidosta, johon Ylihallitus katsoi eri lyseoissa asiainhaaran aiheuttavan.

olevain kielten lehtorinvirat heti perustettaisiin ja saataisiin tavallisessa järjestyksessä täyttää, jotta siten niinhyvin opetuksen kuin opettajasivistyksenkin tarpeet tyydytettäisiin, vaan että samojen kielten kolleeganvirat muissa klassillisissa lyseoissa perustettaisiin vähitellen ja julistettaisiin haettaviksi vasta kun halukkaat pyrkijät sitä Ylihallitukselta pyytäisivät. Tämän johdosta määräsi Keisarillinen Senaatti, Kirkollisasiantoimituskunnan kirjelmässä Marraskuun 8 p:ltä 1898, että saksan ja ranskan kielten lehtorinvirat normaalilyseoissa olivat heti täytettävät; mitä taas noihin uusiin kolleeganvirkoihin muissa klassillisissa lyseoissa tuli, käskettiin Ylihallitus Keisarilliseen Senaattiin lähettämään ehdotus noiden virkain avonaiseksi julistamisen järjestämisestä. Sittenkuin sellainen ehdotus oli annettu, ilmoitettiin Kirkollisasiantoimituskunnan kirjelmässä Joulukuun 13 p:ltä 1898, että Keisarillinen Senaatti, joka oli katsonut että puheena olevia uusia kolleeganvirkoja avonaisiksi julistettaessa ja täytettäessä huomioon oli otettava, että virassa nykyään olevien opettajien ja opettajatarten oikeutta ja etua ei loukattaisi, oli nähnyt hyväksi huomioon ottaen, että muutamissa puheena olevissa lyseoissa kielenopettajilla joko oli myöskin muita kouluvirkoja tahi olivat he ikänsä vuoksi jo katsottavat toimeensa vähemmin sopiviksi tahi helposti voivat laittaa itsensä kelpoisiksi saksan ja ranskan kolleeganvirkaan, määrätä, että vielä mainitut virat olivat täytettävät seuraavassa järjestyksessä 1) Jyväskylän lyseossa, 2) Turun suomalaisessa lyseossa, 3) Nikolainkaupungin lyseossa, 4) Wiipurin suomalaisessa lyseossa, 5) Porin lyseossa, 6) Porvoon lyseossa ja 7) Kuopion lyseossa. Sitä vastoin saivat puheena olevain kielten kolleeganvirat maan muissa klassillisissa lyseoissa toistaiseksi jäädä avoimiksi julistamatta.

Ylihallituksen esityksen johdosta, että suomalaisen normaalilyseon vuosirahansääntöön pantu määräraha *stipendeiksi opettajakandidaateille* korotettiin 7,200 markaksi ilmoitettiin Kirkollisasiantoimituskunnan kirjelmässä 22 p:ltä Marraskuuta 1898, että Keisarillinen Senaatti oli katsonut stipendeiksi opettajakandidaateille normaalilyseoissa osoitetun määrärahan nyt enää tarkoitukseensa riittämättömäksi ja siis alamaisesti esittänyt sen korotettavaksi. Armollisessa kirjeessä 14 p:ltä Syyskuuta 1899 määrättiin että sanottua määrärahaa, jota 29 p:nä Toukokuuta 1879 Suomen normaalilyseoista annetun armollisen asetuksen mukaan oli suoritettu 7,200 markkaa vuodessa, oli Tammiukuun 1 p:stä 1899 suoritettava 10,000 markkaan korotettu määrä vuodessa sekä pantava Ylihallituksen vuosirahansääntöön.

Armollisessa julistuksessa Maaliskuun 21 p:ltä 1899 määrättiin, Valtiosäätyjen alamaisen anomuksen johdosta, että, muuttaen määräyksiä 1 §:ssä Joulukuun 11 p:nä 1884 annettua armollista julistusta ehdoista, joilla eräitä *yksityisiä oppilaitoksia autetaan valtionvaroilla*, oppilaitokset tyttöjä varten,

jotka oppikursseiltaan pääasiallisesti vastaisivat valtion tyttökouluja, voisivat, harkittua niiden tarpeellisuutta ja olosuhteita kussakin eri tapauksessa, saada apua yleisistä varoista enintään 3,000 markkaa luokalta, ei kuitenkaan yli 15,000 markan täydellistä sellaista oppilaitosta varten; ja Valtiosäätyjen alomaisen anomuksen johdosta, että Hallitus kannattaisi riittävällä avulla oppilaitoksia, joiden tarkoituksena olisi jatkaa viisiluokkaisten tyttökoulujen kursseja ja kehittää oppilasten tietoja niin, että ne voisivat jatkaa opintojaan korkeammassa sivistyslaitoksissa, sallittiin armollisessa julistuksessa 28 p:ltä Maaliskuuta 1899, että Senaatti sai harkittuaan kussakin eri tapauksessa antaa niille kaksi- ja kolmiluokkaisille jatkosivistyslaitoksille, joita yksityiset henkilöt perustavat asianomaisella luvalla jatkoiksi valtion tahi yksityisiin tyttökouluihin, vuotuista apua enintään 2,000 markkaa luokkaa tahi vuosikurssia kohti, sittenkuin sellainen oppilaitos vähintäänkin kahden vuoden ajan on ollut toiminnassa, kuitenkin että, jos oppilasluku jonakin aikana alenisi keskimäärin alle kymmenen kutakin luokkaa eli vuosikurssia kohti, määräraha vähitellen olisi lakkautettava. Kotkan yksityisen suomalaisen yhteiskoulun kreikkalais-katolisen uskonnonopettajan Wiipurin Hengellisen Konsistorin kautta tekemän vaatimuksen johdosta, että hänelle suoritettaisiin korvausta uskonnon opetuksesta niille koulun oppilaille, jotka kuuluivat mainittuun uskontunnustukseen ja sittenkuin se kannatusyhdistys, joka ylläpitää tuota koulua, oli ilmoittanut, ett'ei sillä ollut varoja sellaisen opetuksen kustantamiseksi, julisti Keisarillinen Senaatti, jonka ratkaistavaksi Ylihallitus oli jättänyt asian, Kirkollisasiaintoimituskunnan kirjelmässä 21 p:ltä Kesäkuuta 1899 että mainittu yhdistys, joka nauttii valtioapua koulun ylläpitämiseksi, olisi velvollinen kustantamaan uskonnonopetusta niillekin koulun oppilaille, jotka tunnustavat kreikkalais-katolista uskonoppia ja että Ylihallituksen tuli valvoa, että vast'edeskin eri opetusta uskonnossa annettiin näille oppilaille.

Sittenkuin Helsingissä Kesäkuun 19—22 p:nä 1893 pidetyn yleisen *koulunopettajakokouksen* asiakirjat olivat painosta tulleet, esitti Ylihallitus muutamien kokouksessa lausuttujen toivomusten johdosta seuraavaa 1) että oppilaitoksiin asetettaisiin koululääkäri määrätystä palkkiosta, joka olisi velvollinen kunkin lukukauden lopussa vahvistetun kaavan mukaan rehtorille tahi johtajattarelle antamaan kertomuksen nuorison terveydentilasta; 2) että tarkempia määräyksiä annettaisiin ranskan ja saksan kielten lehtorinvirkain kelpoisuusvaatimuksista; 3) että lisäykseksi 19 p:nä Joulukuuta 1889 annettuun armolliseen julistukseen yleisistä koulunopettajakokouksista säädettäisiin, että maan alkeisoppilaitosten ja oppilaitosten naissivistystä varten opettajiston tulisi vähintäänkin joka viides vuosi kokoontua yleiseen kokoukseen keskustelemaan opetusta koskevia kysymyksiä ja että he silloin niinkään saisivat valita ne henkilöt, joiden tulisi Ylihallituksen kera laatia ohjelma

seuraavaa opettajakokousta varten; 4) että tyttökoulujen lukukausimaksut alennettaisiin samaan määrään, kuin poikakoulujenkin; 5) että kun käytännöllinen näyte normaalilyseoissa suoritetaan, olisi saman aineen yliopettaja toisesta normaalilyseosta kutsuttava näytteessä saapuvilla olemaan ja ottamaan osaa sen arvostelemiseen; 6) että lisää vuotuinen 3,000 markan matkastipendi määrättäisiin yleisistä varoista annettavaksi opettajille tahi opettajattarille käytännöllis-kasvatusopillisia tahi tieteellisiä tutkimuksia varten ulkomailla; 7) että Ylihallituksen vuosirahansääntöön pantu määräraha oppilaitosten tilapäisiä tarpeita varten korotettaisiin 3,000 markasta 5,000 markaksi ja Ylihallitus oikeutettaisiin siitä antamaan apuja oppilaitosten vuosiohjelmiin pantavien tieteellisten kirjoitusten painattamisen suorituksiksi. Kirkollisasiaintoimituskunnan kirjelmässä 27 p:ltä Lokakuuta 1896 ilmoitettiin tämän johdosta, että Keisarillinen Senaatti oli katsonut ett'ei ollut syytä 1 momentissa tehtyyn esitykseen koululääkärien asettamisesta suostua. Mitä toiseen momenttiin tulee oli Keisarillinen Senaatti, koska saksan ja ranskan kielten lehtorinviran kelpoisuuteen, koulujärjestyksen 51 §:n 2 momentin säädösten mukaan, jo vaaditaan korkein arvosana germaanilaisessa ja romaanilaisessa kielitieteessä ynnä todistus tyydyttävästä kyvystä puheessa ja kirjoituksessa käyttää mainittuja kieliä, katsonut enemmän määräykset asiassa sitä vähemmin tarpeellisiksi, kuin Ylihallituksen siihen nähden, että tutkinto germaanilaisessa ja romaanilaisessa kielitieteessä on pääasiallisesti kielitieteellinen, vallassa ja velvollisuutena olisi hakijoilta vaatia myöskin estetiikan ja uudemman kirjallisuuden tutkinnon kautta osoitettua mainittujen kielten kirjallisuuden tuntemista. Mitä taas 3 momentin esitykseen tuli, katsoi Keisarillinen Senaatti, ett'ei sen pitänyt antaman aihetta enempään toimenpiteeseen, koska Ylihallitus oli tilaisuudessa tarvittaessa ja kussakin eri tapauksessa lähettämään lausunnon ja ehdotuksen koulunopettajakokouksen kokoonkutsumisen ajasta sekä tavasta sen järjestämiseksi ja ohjelman laatimiseksi sitä varten. Mitä vihdoin 4 momentin ehdotukseen tuli, ilmoitettiin Kirkollisasiaintoimituskunnan kirjelmässä 2 p:ltä Maaliskuuta 1897, että Keisarillisen Senaatin alamainen esitys alkeisoppilaitosten ja tyttökoulujen lukukausimaksujen muuttamisesta ei ollut saavuttanut armollista huomiota. Sitävastoin ovat 5—7 momenteissa mainitut ehdotukset saavuttaneet armollisen hyväksymisen ja asianomaisessa järjestyksessä vahvistetut, niinkuin edellisessä kolmivuotiskertomuksessa (siv. 3, 6 ja 16) on mainittuna.

Kirkollisasiaintoimituskunnan kirjelmässä 20 p:ltä Lokakuuta 1896 määräsi Keisarillinen Senaatti, että yleinen koulunopettajakokous oli pidettävä Helsingissä Kesäkuussa 1897 sekä määräsi sitä varten: että oikeus ottamaan osaa kokoukseen oli, paitsi Ylihallituksen jäsenillä sekä vakinaisilla ja virkatekeville opettajilla ja opettajattarilla valtion alkeisoppilaitoksissa ja oppi-

laitoksissa naissivistystä varten, myöskin sellaisten yksityisten oppilaitosten johtajilla ja johtajattarilla, jotka ovat Ylihallituksen katsannon alaisia ja nauttivat apurahaa yleisistä varoista; että kaikki kokoukseen osaaottaneet paluumatkalleen sieltä saisivat vapaapiletit valtionrautateitten toisessa luokassa, sittenkuin he olivat kokouksen puheenjohtajan antamalla todistuksella näyttäneet siellä olleensa; että Ylihallituksen tuli yksissä neuvoin kasvatus- ja opetusopin professorin sekä maan normaalilyseoitten rehtorien kanssa niinhysin, hankittuaan oppilaitoksista ehdotukset keskustelukysymyksiksi, Keisarillisen Senaatin vahvistettaviksi ehdottaa nämät kysymykset kuin myös määrätä kokouksen päivät ja ryhtyä niihin valmistaviin toimenpiteisiin muuten, jotka sitä varten olivat tarpeen; ja että kokouksen keskusteluita johtaisi Ylihallituksen Ylitirehtööri. Sittenkuin, Ylihallituksen kehoituksesta, ehdotukset keskustelukysymyksiksi olivat eri oppilaitoksista saapuneet, jätettiin nämät ehdotukset määrättyllä tavalla Keisarilliseen Senaattiin, joka pääasiallisesti niiden mukaisesti, Kirkollisasiaintoimituskunnan kirjelmässä 22 p:ltä Huhtikuuta 1897, vahvisti 33 kysymystä tulevan kokouksen käsiteltäväksi. Kokous pidettiin Kesäkuun 8—11 päivinä 1897 ja oli siinä saapuvilla 124 osanottajaa. Kokouksen ja sen keskustelujen pöytäkirjan painattamisen kustannusten suoritukseksi myönnettiin kaikkiaan 3,505 markkaa 85 penniä.

Niinkuin ennenkin on tapahtunut 1893 vuoden opettajakokoukseen nähden, ehdotti Ylihallitus nytkin eikä joku kokouksen lausunnoista voisi saavuttaa huomiota ja esitti sitä varten: 1) että yhteisiä lääkäreitä valtionkouluihin asetettaisiin aluksi ainakin muutamiin suurempiin kaupunkeihin, niinkuin Helsinkiin, Turkuun ja Wiipuriin; 2) että vuotuinen määräraha arviolta 5,000 markkaa myönnettäisiin yleisistä varoista ja annettaisiin Ylihallituksen huostaan käytettäväksi korvauksiksi opettajille kirjoitusharjoitusten oikaisemisesta sellaisissa kouluissa, joissa on erittäin paljon oppilaita, sekä opetuksen hoitamiseksi, kun opettajalle sattuu aavistamaton este ja kun sitä ei voida auttaa vaihtamalla tunteja; 3) että opetus ylemmissä poikakouluissa järjestettäisiin niin, että nämät koulut olisivat välittömänä jatkona ylempien kansakoulujen toiselle vuosiosastolle, jota varten kokouksen ehdottamat pääsyvaatimukset mainittujen koulujen ensi luokalle olisivat noudatettaviksi vahvistettavat kuin myös koulujärjestyksen 20 §:n viimeisessä momentissa ehdoksi alkeisoppilaitoksiin ottamista varten määrättyä alinta ja ylintä ikärajaa korotettava yksi vuosi, jota vastoin Ylihallitus katsoi että tätä järjestelyä tyttökouluissa vaikeasti voitaisiin käyttää muutoin kuin että nämät koulut laajennettaisiin 6:lla luokalla; ja 4) että yleisiä koulunopettajakokouksia pidettäisiin määräajoin joka kolmas vuosi ja että myöskin yksityisten oppilaitosten opettajat ja opettajattaret saisivat oikeuden ottaa niihin osaa, kuitenkin edellyttämällä että erittäin otetaan selville, mitä mielipidettä

valtionoppilaitosten opettajat ovat kysymyksissä, jotka koskevat näitä oppilaitoksia. Asiaa esiteltäessä katsoi Keisarillinen Senaatti, Kirkollisasioitoimituskunnan kirjelmän mukaan 18 p:ltä Tammikuuta 1899, ett'ei ollut syytä myöntyä 1 ja 2 momentissa mainittuihin ehdotuksiin, jonka ohessa ilmoitettiin että lausunto Ylihallituksen esityksestä muutoin annettaisiin vast'edes. Tämä lausunto, joka sisältää hylkäyksen muihinkin toivomuksiin, on ulkopuolella tämän kertomuksen rajoja.

Seuraavat *kiertokirjeet*, käsittävät tiedonantoja ja määräyksiä oppilaitosten toiminnasta, opetuksesta, opettajiston suhteista y. m., ovat puheena olevana kolmivuotiskautena annetut:

Syyskuun 4 p:nä 1896 jäljentäpainos edellisen Heinäkuun 27 (15) p:nä annettua armollista ukaasia, jossa sattuneesta syytä teroitetaan mieleen, että ylempien henkilöitten tulee teoissaan ja toimissaan noudattaa johdonmukaisuutta sekä herkeämättä valvoa, että alemmat laitokset ja henkilöt, ilman keskinäistä kilpailua, alinomaa viran hyväksi antavat toisilleen tarpeellista apua.

Syyskuun 22 p:nä 1896 klassillisten lyseoitten uuden opetuskaavan sovelluttamisesta (mainittu edellisen kolmivuotiskertomuksen siv. 15 yhteydessä muiden samaa asiaa koskevain asianhaaran kanssa).

Marraskuun 14 p:nä 1896 aijotusta yleisestä koulunopettajakokouksesta ja Keisarillisen Senaatin sitä varten vahvistamista tarkemmista määräyksistä.

Helmikuun 19 p:nä 1897 (klassillisten lyseoitten rehtoreille) lyhennysotteen ohessa Kirkollisasioitoimituskunnan kirjelmästä Helmikuun 2 p:ltä, josta ylempänä on kerrottu.

Toukokuun 7 p:nä 1897 kutsumuksen ohessa yleiseen koulunopettajakokoakseen ja ilmoituksen ohessa niistä kysymyksistä, jotka esitettäisiin kokoukselle.

Heinäkuun 7 p:nä 1897 tiedonannon ohessa että, Valtiovarainoitoimituskunnan kirjelmän mukaan 21 p:ltä edellistä Kesäkuuta, matkakustannusten korvaus sellaisesta virkamatkasta, jota varten meno- ja paluupilettiä voidaan käyttää, on laskettava sellaisen piletin hinnan mukaan.

Heinäkuun 28 p:nä 1897 (klassillisten lyseoitten rehtoreille): Sittenkuin armollisella julistuksella Huhtikuun 22 p:ltä 1896, muuttaen Tammikuun 14 p:nä 1874 ylioppilastutkinnosta Aleksanderin-Yliopistossa annetun armollisen ohjesäännön 1 ja 2 §:lää, oli määrätty että sanotun ohjesäännön 2 §:n b momentissa säädetty kirjoitusnäyte latinassa oli vaihdettava tyydyttävään käännökseen mainitusta kielestä oppilaan äidinkieleen, suomeksi tahi ruotsiksi, ja että tämä muutos on pantava käytäntöön tämän Heinäkuun 1 p:stä, on Ylihallitus, koska mainitun säädöksen johdosta jonkunlainen muutos latinan-

opetuksessa tulee tarpeelliseksi ja toivottava olisi, että yleensä yhtäläistä ja samallaisiin periaatteisiin nojautuvaa menettelytapaa tässä noudatettaisiin klassillisissa lyseoissa, täten tahtonut kehoittaa Teitä ensitulevan syysluku-kauden alussa, niin pian kuin mahdollista on, tänne lähettämään ehdotuksen asiassa, jonka asianomaisten oppilaitosten latinan opettajat ovat yksissä neuvo-in laatineet.

Marraskuun 23 p:nä 1897 (klassillisten lyseoitte rehtoreille): latinan opetuksesta ja kurseista sen johdosta, että latinan kirjoitusnäyte on jäänyt pois ylioppilastutkinnoissa ja käännösnäyte latinasta äidinkieleen on sijaan pantu.

Huhtikuun 1 p:nä 1898 (maan klassillisten ja reaalilyseoitte rehtoreille): Koska useimmissa lyseoissa oli käytäntöön tullut, että äidinkielen opetuksessa kieliopinkurssia on jatkettu ylemmille luokillekin, saa Ylihallitus täten kehoittaa Teitä valvomaan, että äidinkielen kielioppi, niinhyvin muotokuin lauseoppikin, lopetetaan viidennellä luokalla, jotta ylimmillä luokilla saataisiin enemmän tilaisuutta kirjallisuuden lukemiseen ynnä ainekirjoitusten harjoittamiseen. Samalla on Ylihallitus 20 p:nä Elokuuta 1887 annetun armollisen asetuksen nojalla, tahtonut, kehoittaa Teitä yksissä neuvo-in asianomaisten opettajakolleegioitten kanssa ottamaan harkittavaksi, voitaisiinko jotain satunnaista sovittelua tuntimäärässä eri oppiaineitten kesken, etenkin neljännellä luokalla saada aikaan toisen kotimaisen kielen hyväksi, sekä ehdotuksen siitä Ylihallitukseen ennen tämän lukuvuoden loppua lähettämään.

Elokuun 18 p:nä 1898 (maan klassillisten ja reaalilyseoitte rehtoreille): Kiertokirjeessä viimekuluneen Huhtikuun 1 p:ltä on Ylihallitus kehoittanut Teitä yksissä neuvo-in asianomaisten opettajakolleegioitten kanssa ottamaan harkittavaksi, voitaisiinko jotakin satunnaista sovittelua tuntimäärässä eri oppiaineitten kesken, etenkin neljännellä luokalla saada aikaan toisen kotimaisen kielen hyväksi, sekä lähettämään ehdotuksen siitä Ylihallitukseen. Sittenkuin Te nämät ehdotukset nyttemmin olette tänne lähettäneet, on Ylihallitus, harkittuansa niitä ja pääasiallisesti sen mukaan kuin enemmistö Teitä on ehdottanut, tahtonut jättää asianomaisten rehtorien toimeksi väliaikaisena toimenpiteenä, yksissä neuvo-in opettajakolleegion kanssa, siihen ehdotukseen lukujärjestykseksi, jonka rehtorien tulee Ylihallitukseen lähettää, ottamaan yhden tahi kaksi ylimääräistä tuntia toisessa kotimaisessa kielessä, jotka tunnit harkinnan mukaan saadaan ottaa piirustukselle ja voimistelulle tahi äidinkielelle määrätystä tunneista, edellyttämällä kuitenkin ett'ei mitään eri menoa siten synny valtiolle.

Marraskuun 22 p:nä 1898 maailmannäyttelyyn Pariisissa 1900 sopivista näyttelyesineistä kouluista kehoituksen ohessa ennen Kesäkuun 1 p:vää

1899 Ylihallitukseen lähettämään ilmoitukset siitä, mitä kukin koulu halusi asettaa näytteille.

Joulukuun 6 p:nä 1898 (valtioapua nauttivien yksityisten koulujen kouluneuvostoille): Tarpeellisen selon ja varmuuden saamiseksi, kun Ylihallitus Lääninhallituksista tilaa maan yksityisille kouluille myönnettyitä valtioapuja, on Ylihallitus tänään määrännyt, että yleisistä varoista valtioapua nauttivan yksityisen koulun asianomaisen johtokunnan, johtajan tahi johtajattaren tulee, neljännesvuosittain puolivälissä Helmi-, Touko-, Elo- ja Marraskuuta kunakin vuonna Ylihallitukseen lähettää kirjallinen tilaus siitä määrästä valtioapua, joka vuosineljännekseltä tulee koululle, ynnä ilmoituksen lukumäärästä luokkia, jotka koulussa siihen aikaan ovat olleet toiminnassa; joka kouluneuvostolle tiedoksi ja asianomaisten tietoon saatettavaksi täten ilmoitetaan.

Tammikuun 31 p:nä 1899 Hänen Majesteettinsa Keisarin muotokuvien hankkimisesta valtionkouluihin.

Kesäkuun 1 p:nä 1899 muistutus ilmoitusten ja esineitten lähettämisestä Pariisin maailmannäyttelyyn 1900.

Sittenkuin Keisarillinen Senaatti oli 15 p:nä Joulukuuta 1897 käsenyt Ylihallituksen laatimaan ja Keisarilliseen Senaattiin lähettämään ehdotuksen Ylihallituksen ohjesäännöksi, jolloin Keisarillinen Senaatti samalla oli nähnyt hyväksi määrätä muutamia yleisiä perusteita Ylihallituksen kokoonpanoa ja toimintaa varten, annettiin 18 p:nä Lokakuuta 1898, sittenkuin Ylihallitus oli suorittanut edellämäin mainitun tehtävän, armollinen ohjesääntö Ylihallitukselle noudatettavaksi Tammikuun 1 p:stä 1899. Siten tuli lisää ylitirehtöörinapulainen, joksi kansakoulujen yli-inspehtori Wilhelm Floman samasta ajasta nimitettiin, sekä vielä yksi kansakouluninspehtori.

Helmikuun 8 p:nä 1898 sai notario A. Järvinen, joka oli nimitetty kansakoulujen piiritarkastajaksi, eron virastaan. Hänen jälkeläiseksensä nimitettiin filosofianmaisteri Albert Henrik Lilius, joka pyynnöstään sai eron virastaan Syyskuun 1 p:nä 1899. Notarioksi oli Heinäkuun 26 p:nä nimitetty filosofianmaisteri Elias Alfred Roos.

Kirkollisasiaintoimituskunnan kirjelmän mukaan 6 p:ltä Huhtikuuta 1897 korotettiin Ylihallituksen määräraha puhtaaksikirjoitusta yarten 2,800 markasta 4,000 markkaan, ja 23 p:nä Marraskuuta 1897 myönnettiin seuraavaksi vuodeksi 1,200 markkaa kamreerin apulaisen palkkaamiseksi, joka määräraha Tammikuun 1 p:stä 1898 kolmeksi vuodeksi eteenpäin, armollisen kirjeen mukaan 21 p:ltä Syyskuuta 1898, pantiin Ylihallituksen vuosirahansääntöön.

Kasvatusopillisia matkastipendejä (nytemmin armollisen kirjeen mukaan 24 p:ltä Syyskuuta 1896 kahta), nauttivat 1897 suomalaisen normaalilyseon yliopettaja W. N. Tavaststjerna ja Helsingin ruotsalaisen reaalilyseon rehtori vapaaherra A. von Bonsdorff, 1898 suomalaisen normaalilyseon lehtori A. W. Forsman ja Tampereen reaalilyseon rehtori lehtori H. M. J. Relander, jotka kumpikin saivat lykkäystä matkaansa varten 1899 vuoden alkuun, sekä 1899 Joensuun lyseon lehtori O. W. Neovius ja Wiipurin ruotsalaisen lyseon lehtori G. W. Wahlroos, joka on saanut lykkäystä matkaansa varten Kesäkuun 1 päivään 1900.

Auskultausta varten normaalilyseossa määrätyt kaksi stipendiä annettiin vuodelta 1897 kolleegoille, Wiipurin ruotsalaisessa tyttökoulussa J. Lunelund'ille ja Oulun ruotsalaisessa tyttökoulussa W. A. Frigren'ille, vuodelta 1898 kolleegoille, Porin lyseossa K. E. Nordberg'ille ja Wiipurin ruotsalaisessa tyttökoulussa G. A. Dahl'ille, vuodelta 1899 kolleegoille, Tornion alkeiskoulussa K. E. Petander'ille ja Kuopion tyttökoulussa U. W. Telén'ille.

Määrärahaa stipendimatkoja varten kesäloman aikana saksan ja ranskan kielten opettajille ja opettajattarille on jaettu seuraavalla tavalla: 1897, 1,000 markkaa Wiipurin ruotsalaisen lyseon ranskan kielen opettajattarelle B. Witting'ille, 750 markkaa Kuopion lyseon saksan kielen opettajattarelle E. S. A. Hahl'ille ja 750 markkaa Turun reaalilyseon saksan ja ruotsin kielten kolleegalle A. L. Öhberg'ille; 1898, 1,000 markkaa Nikolainkaupungin reaalilyseon saksan ja ranskan kielten lehtorille A. E. Rosendahl'ille, 750 markkaa Wiipurin ruotsalaisen tyttökoulun johtajattarelle I. Zilliacus'elle, joka sai lykkäystä matkaansa varten kesään 1899, ja 750 markkaa Turun ruotsalaisen tyttökoulun ranskan kielen opettajattarelle A. M. Sonnelle; 1899, 1,000 markkaa Nikolainkaupungin lyseon saksan ja ranskan kielten opettajalle J. E. Ström'ille, 750 markkaa Joensuun lyseon ranskan kielen opettajattarelle A. E. Kepplerus'elle ja 750 markkaa Kuopion tyttökoulun saksan ja ranskan kielten opettajattarelle F. W. Stenroth'ille.

Kahta 500 markan stipendiä, jotka annetaan venäjän kielen opettajille ja opettajattarille, saattaaksensa heidät tilaisuuteen kesäloman aikana Keisarikunnassa ylläpitämään ja parantamaan käytännöllistä taitavuuttansa mainitun kielen käyttämisessä, annettiin 1897 Turun suomalaisen lyseon kolleegalle O. F. Palmros'ille ja Nikolainkaupungin lyseon virkaatekevälle kolleegalle O. W. Drakelle, 1898 Nikolainkaupungin reaalilyseon kolleegalle E. Nordqvist'ille ja, uudesta julistettua, Wiipurin reaalilyseon virkaatekevälle lehtorille F. W. Schwindt'ille, 1899 Helsingin ruotsalaisen reaalilyseon lehtorille K. S. Ahonius'elle ja Nikolainkaupungin lyseon kolleegalle V. R. Zilliacus'elle.

Muutoin on vuonna 1897 yksityiskoulunjohtajattarelle H. Tavaststjernalle myönnetty 750 markan stipendi tutkimusmatkaa varten kesäloman aikoina ja 1,000 markkaa Helsingin ruotsalaisen tyttökoulun opettajattarelle F. K. Sjöblom'ille saattaakseen hänet tilaisuuteen käymään etevimmissä oppilaitoksissa naissivistystä varten ulkomailla.

Tekijäpalkkiona myönnettiin 1897 lehtorille Hj. Appelqvist'ille ja professorille I. A. Heikel'ille 800 markkaa heidän toimittamastaan kreikan kielen lukukirjasta nimeltä »Scriptores Attici«; 1898 annettiin ylikielenkääntäjän-apulaisille A. Lilius'elle ja A. Thillot'ille erinäisistä heidän toimittamistaan oppikirjoista venäjän kielessä 1,200 markkaa tekijäpalkkiota.

Armollisen koulujärjestyksen 80 §:n nojalla on Ylihallitus jättänyt seuraavien oppikirjojen käyttämisen opetuksessa maan kouluissa riippuvaksi asian omaisten opettajain hakemuksesta ja eri harkinnasta kussakin eri tapauksessa, nimittäin: 1896, »Lärobok i Finlands geografi« (myöskin suomeksi), R. Hult'in toimittama, ja »Lyhyt ainekirjoituksen oppikirja«, F. O. Rapolan toimittama — 1897, »Handbok i gymnastik«, J. E. Wilskman'in toimittama (myöskin suomeksi), »Anteckningar i geodynamik för läroverkens behof«, L. T. Neovius'en toimittama ja »Lärobok i gamla tidens historia« M. G. Schybergson'in toimittama — 1898 dosentti J. J. Mikkolan suomeksi mukailema O. Asbåth'in oppikirja venäjän kielessä, »Tysk öfningsbok« (myöskin suomeksi), Joh. Öhqvistin toimittama, »Skönskrifningshäften«, O. Dannholm'in toimittamat, »Lärobok i psykologin«, Th. Rein'in toimittama, »Suomen kielioppi«, »Äänne ja sanaoppi«, E. N. Setälän toimittama — 1899, »Fysiikka«, oppikirja pohjakouluja varten, P. A. Heinricius'en toimittama ja »Kortfattad tysk grammatik«, U. L. Lindelöf'in ja Joh. Öhqvist'in toimittama (myöskin suomeksi).

II. Erityiset oppilaitokset ja opettajisto.

Helsinki.

Normaalilyseo, jossa ruotsi opetuskielenä. Elokuun 4 p:nä 1897 sai yliopettaja, professori A. Kihlman pyynnöstään eron virastaan seuraavan Syyskuun 1 p:stä ja elinkautisen 5,500 markan eläkkeen ja 18 p:nä Lokakuuta 1898 nimitti Keisarillinen Senaatti Nikolainkaupungin lyseon lehtorin, rehtori V. T. Rosenqvistin uskonnon yliopettajaksi.

Huhtikuun 7 p:nä 1898 kuoli ranskan kielen opettaja, yliopiston lehtori L. G. Biaudet. Keisarillisen Senaatin määräyksen mukaan Kirkollis-

asiaintoimituskunnan kirjelmässä 8 p:ltä Marraskuuta 1898, josta ylempänä on kerrottu, lakkautettiin saksan ja ranskan kielten opettajanvirat ja sijaan perustettiin samojen kielten lehtorinvirka seuraavan vuoden alusta, jota lehtorinvirkaa siten kalenterivuonna 1899 hoiti sijainen. Tämän vuoden alussa erosi saksan kielen opettaja G. R. W. Zilliacus.

Yliopettajille myönnetystä lisäpalkkiosta, opettajakandidaattien stipendien määrärahan korottamisesta sekä oppilaitoksen koulukassan määrärahan lakkauttamisesta on yllä kerrottu. Armollisen kirjeen mukaan 21 p:ltä Syyskuuta 1898 korotettiin vahtimestarin palkka 800 markasta 1,000 markaksi siten korotettuna suoritettavaksi sanotun kuun 1 p:stä. Toukokuun 24 p:nä 1899 myönnettiin 2,400 markkaa huoneiden valmistamista varten maakeroksessa talonmiestä varten.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut yliopettaja Lindeqvist.

Oppilaitokseen on seuraava määrä opettajakandidaatteja ollut kirjoitettuna: lukuvuonna 1896—1897, syyslukukaudella 26, kevätlukukaudella 22; lukuvuonna 1897—1898, syyslukukaudella 16, kevätlukukaudella 11; lukuvuonna 1898—1899, syyslukukaudella 8, kevätlukukaudella 8. Noina kolmena lukuvuonna on käytöllisiä opettajanäytteitä suoritettu, eri vuosin, 14, 21 ja 21.

Oppilasten luku on samana aikana ollut 129, 131 ja 119.

Kouluneuvosto (1 p:stä Syyskuuta 1897 Syyskuun 1 p:ään 1900): översti K. Antell sekä professorit F. V. Gustafsson (puheenjohtajana), vapaaherra R. A. Wrede, A. O. Freudenthal ja W. Sucksdorff.

Normaalilyseo, jossa Suomi opetuskielenä. Toukokuun 1 p:stä 1899 siirtyi kolleega A. H. Snellman lehtorinvirkaan paikkakunnan suomalaisessa reaalityseossa. Uudesta perustetun saksan ja ranskan kielten lehtorinviran viransijaisuutta hoiti vuonna 1899 näiden kielten opettaja lyseossa filosofiantohtori F. Hj. Hahl.

Yliopettajille myönnetystä lisäpalkkiosta sekä opettajakandidaattien stipendien määrärahan korottamisesta on ylempänä kerrottu. Armollisen kirjeen mukaan 21 p:ltä Syyskuuta 1898 korotettiin vahtimestarin palkka 800 markasta 1,000 markkaan sanotun kuukauden 1 p:stä.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut yliopettaja A. V. Streng.

Oppilaitokseen on seuraava määrä opettajakandidaatteja ollut kirjoitettuna: lukuvuonna 1896—1897, syyslukukaudella 20, kevätlukukaudella 25; lukuvuonna 1897—1898, syyslukukaudella 27, kevätlukukaudella 34; lukuvuonna 1898—1899, syyslukukaudella 33, kevätlukukaudella 32. Käytöllisiä opettajanäytteitä on mainittuina lukuvuosina suoritettu, eri vuosin, 38, 38 ja 23.

Oppilaita oli samana aikana, eri vuosin, 181, 194 ja 203.

Kouluneuvosto: Hovineuvos K. A. Slöör (puheenjohtajana), professorit A. F. Sundell, O. E. Tudeer ja E. N. Setälä sekä kamreeri A. Behm.

Reaalilyseo, jossa ruotsi opetuskielenä. Sittenkuin virkaatekevä uskonnonopettaja pastori E. Sjöblom oli lukuvuoden lopussa 1896—1897 luopunut toimestaan, otti viran haltuunsa jumaluusopinkandidaatti Knut Albert Segerstråle, joka siihen sai virkavahvistuskirjan 7 p:nä Joulukuuta 1897. Sittenkuin hän oli nimitetty lehtorinvirkaan Nikolainkaupungin lyseoon astuen virkaansa 1 p:nä Marraskuuta 1899, annettiin 28 p:nä Elokuuta 1899 sanotusta ajasta virkavahvistuskirja filosofiankandidaatille Gustaf Adolf Hedberg'ille. Puheena olevan uskonnonopettajanviran palkkio korotettiin, armollisen kirjeen mukaan 27 p:ltä Tammikuuta 1897, seuraavan Syyskuun 1 p:stä 2,400 markaksi.

Kun Helsingin reaalilyseoissa ja Wiipurin reaalilyseossa, näille oppilaitoksille 1891 vahvistettujen opetuskaavain mukaan, oli ainoastaan yksi viikkotunti uskonnolla kuudennella ja seitsemännellä luokalla, pyysi kolmas yleinen kirkolliskokous määrättäväksi, että uskonnon tunteja ei saataisi missään oppilaitoksessa supistaa vähemmäksi kahta viikossa kullakin luokalla. Tämän johdosta antoi Keisarillinen Senaatti 27 p:nä Tammikuuta 1897 mainituille reaalilyseoille uudet, pääasiallisesti mainitussa tarkoituksessa muutetut opetuskaavat.

Kunakin noina kolmena lukuvuonna 1896—1899 on yksi rinnakkaisluokka tullut lisää ja erityisiä määrärahoja sitä tarkoitusta varten vuosittain myönnetty. Syyskuun 1 p:stä 1899 on rinnakkaisluokkia neljä ja niiden kustannusten suoritukseksi lukuvuonna 1899—1900 myönnettiin Heinäkuun 19 p:nä 1899, 15,600 markan ylimääräinen määräraha. Opetusta ovat suurimmaksi osaksi hoitaneet tuntiopettajat, sittenkuin lakkautuspalkalle asetetut kollegat M. M. W. Brenner ja J. K. Ekroos, pyynnöstään, 1 p:stä Syyskuuta 1897 olivat vapautetut siitä opetuksesta, joka heille oli määrätty lyseon rinnakkaisluokilla.

Kirkollisasiaintoimituskunnan kirjelmässä 2 p:ltä Helmikuuta 1897 määräsi Keisarillinen Senaatti, että Helsingin lakkautetun reaalikoulun stipendirahastot värjärimestarinlesken G. L. Lundgren'in lahjoitusrahasto ja Keisari Aleksander II:n riemujuhlarahasto olivat jätettävät tälle reaalilyseolle, käytettäväiksi oppilasten hyväksi lyseon viidellä alimmalla luokalla.

Armollisella kirjeellä 21 p:ltä Syyskuuta 1898 korotettiin vahtimestarinpalkka 1 p:stä sanottua kuukautta 1,000 markaksi.

Sittenkuin armollisessa kirjeessä Heinäkuun 19 p:ltä 1899 oli myönnetty, että uuden talon rakentamiseksi reaalilyseolle saataisiin yleisistä varoista käyttää 480,000 markkaan, käski Keisarillinen Senaatti yleisten raken-

nusten Ylihallituksen mainitun Ylihallituksen laatimain piirustusten ja kustannusarvion mukaisesti valtion ostamalla tontilla N:o 10 Elisabetinkadulla teettämään työn. Rakennus on aiottu valmistuvan käytettäväksi Syyskuun 1 p:stä 1900.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut kolleega vapaaherra von Bonsdorff.

Oppilaitoksessa on lukuvuosina 1896—1899 käynyt, eri vuosin, 224, 266 ja 306 oppilasta.

Kouluneuvosto: Professori W. Pipping (puheenjohtajana), pakintirehtööri K. Bergbom, kapteeni A. W. Lagerborg sekä maisterit E. Nordström ja M. A. Waenerberg.

Reaalilyseo, jossa suomi opetuskielenä. Lukuvuoden 1898—1899 alussa, jolloin 8:s luokka tuli lisää, oli oppilaitoksen muodostaminen loppuun suoritettu ja saman lukuvuoden lopussa opettajisto täysi lukuinen. Waltuuskirjoja on annettu: 27 p:nä Joulukuuta 1897 suomen kadettikoulun lehtorille, filosofianlisensiaatti Ralf Eino Saxén'ille suomen ja ruotsin kielten lehtorinvirkaan; Toukoknun 6 p:nä 1898 tämän oppilaitoksen kollegalle K. F. Kerppolalle matematiikan ja fysiikan lehtorinvirkaan; Kesäkuun 14 p:nä 1898 filosofiantohtorille Jooseppi Julius Mikkolalle venäjän kielen lehtorinvirkaan; Helmikuun 14 p:nä 1899 Jyväskylän lyseon saksan ja ranskan kielten opettajalle F. E. E. Hagfors'ille saksan ja ranskan kielten lehtorinvirkaan; 11 p:nä Huhtikuuta 1899 suomalaisen normaalilyseon kollegalle A. H. Snellman'ille historian ja maantieteen lehtorinvirkaan; 15 p:nä Joulukuuta 1896 Turun reaalilyseon kollegalle A. B. Ulfsson'ille voimistelun kolleganvirkaan Syyskuun 1 p:stä 1897; 6 p:nä Joulukuuta 1898 filosofianmaisterille P. Kijaselle, koetusvuodet palveltuaan, venäjän kielen kolleganvirkaan; 10 p:nä Joulukuuta 1898 Turun suomalaisen klassillisen lyseon kollegalle A. A. Bergroth'ille matematiikan kolleganvirkaan Syyskuun 1 p:stä 1899.

Wirkavahvistuskirja annettiin 27 p:nä Lokakuuta 1897 Hämeenlinnan lyseon opettajalle K. E. Eklund'ille laulun opettajanvirkaan.

Lokakuun 8 p:nä 1897 määrättiin jumaluusopinkandidaatti Lauri Pohjala kahtena koetusvuotena hoitamaan uskonnon opettajanvirkaa ja 26 p:nä Lokakuuta 1897 taiteilija Albert Gebhard niinkään kahtena koetusvuotena hoitamaan piirustuksen ja kaunokirjoituksen opettajanvirkaa. Englannin kielen ja kirjanpidon opettajantoimia ei ole toistaiseksi vakinaisesti täytetty.

Rinnakkaisosastot oppilaitoksen viidellä alimmalla luokalla ovat edelleen olleet toiminnassa ja määrärahoja niiden kustantamiseksi on vuosittain myönnetty, viimeksi 14 p:nä Heinäkuuta 1899, jolloin 23,960 markkaa tarkoitusta varten määrättiin sen jälkeen seuraavaa lukuvuotta varten. Muu-

toin on ylimääräisiä määrärahoja eri kertoja myönnetty huonekalujen, kaluston ja opetusneuvojen täydentämiseksi.

Armollisella kirjeellä 27 p:ltä Tammikuuta 1897 korotettiin uskonnonopettajan palkkio 2,400 markaksi ja armollisella kirjeellä 21 p:ltä Syyskuuta 1898 korotettiin vahtimestarin palkka 1,000 markaksi 1 p:stä sanottua kuu-kautta.

Muutamissa kohdissa muutetun opetuskaavan antamisesta on kerrottu edellisestä oppilaitoksesta puhuttaessa.

Kesäkuun 21 p:nä 1899 määräsi Keisarillinen Senaatti lehtori Kerppolan toistaiseksi hoitamaan rehtorintehtäviä.

Oppilaita oli lukuvuosina 1896—1899, eri vuosin, 332, 377 ja 406.

Kouluneuvosto: Professori W. Ruin (puheenjohtajana), lääketieteentoh-tori Th. Löfström, esittelijäsihteeri F. I. Palmroth, toimittaja V. Löfgrén ja insinööri W. V. Forsman.

Tyttökoulu, jossa ruotsi opetuskielenä. Kesäkuun 8 p:nä 1898 sai johta-jatar E. Blomqvist pyynnöstään eron virastaan 1 p:stä seuraavaa Syyskuuta ynnä täyden eläkkeen ja 19 p:nä Toukokuuta 1899 annettiin valtuuskirja johtajattarentoimeen tämän koulun voimistelun opettajattarelle A. Ch. Langhoffille, joka johtajatar Blomqvist'in sairauden aikana 1 p:stä Syyskuuta 1896 oli hoitanut tuota virkaa.

Toukokuun 19 p:nä 1897 antoi Keisarillinen Senatti, suureen ja vuosi vuodelta lisääntyvään kouluun pyrkijäin lukumäärään nähden, luvan seu-raavan lukuvuoden alusta avata rinnakkaisosaston 1:selle luokalle, jos niin monta oppilasta hyväksyttiin sanotulle luokalle otettavaksi, että niitä ja tuolle luokalle ennen kirjoitettuja oppilaita oli vähintäinkin 60. Aiottu rinnakkaisosasto tulikin toimeen ja on sitä edelleen ylläpidetty, jonka ohessa kahdeksi seuraavaksi lukuvuodeksi samallinen lupa on annettu 2:seen ja 3:nteen luokkaan nähden kuin myös myönnetty tarkoitusta varten tarvittavat määrärahat.

Armollisessa kirjeessä 21 p:ltä Syyskuuta 1898 määrättiin, että Hel-singin ruotsalaisen ja suomalaisen tyttökoulun vuosirahansääntöihin pannut laulunopettajatarten palkkiot, 900 markkaa vuodessa, olivat Syyskuun 1 p:stä 1897 korotettavat 1,100 markaksi vuodessa kumpaankiin virkaan nähden.

Maaliskuun 30 p:nä 1897 myönnettiin enintään 1,900 markkaa sähkö-valaistuksen hankkimiseksi koulun luokkahuoneisiin ja niihin huoneustoihin, joissa petrolilamppuja oli sitä ennen käytetty. Muutoin on ylimääräisiä määrärahoja eri kertoja myönnetty osaksi koulukassan osaksi poltinpuiden ja valaistuksen määrärahassa syntyneiden vajavuuksien täyttämiseksi.

Jäsenenä Kasvatusopillisessa johtokunnassa kouluun yhdistettyä *jatko-*

opistoa varten ovat olleet virkaatekevä johtajatar Langhoff, joka on samalla ollut puheenjohtajana ja mainitun oppilaitoksen virkaatekevänä johtajattarena, ylimääräinen professori M. G. Schybergson ja virkaatekevä opettajatar Naima Maria Jakobson, joka opistossa on opettanut kasvatusoppia. Oppikurssit ja vuosirahansääntö, jälkimäinen samaan määrään kuin ennenkin, eli 17,075 markkaa lukuvuotta 1896—1897 varten, ja 17,425 markan määräiseksi korotettuna kumpaakin kahta seuraavaa lukuvuotta varten, on määrättyssä järjestyksessä vahvistettu.

Oppilaita oli puheena olevana kolmivuotiskautena jatko—opistossa, eri vuosin, 48, 50 ja 50 sekä tyttökoulussa, eri vuosin, 279, 293 ja 312. Täydellisen opettajatar kurssin suoritettua erosi, eri vuosin, 7, 10 ja 8. Käytöllisiä opettajatar näytteitä on koulussa suoritettu noina kolmena lukuvuonna, eri vuosin, 19, 9 ja 12.

Kouluneuvosto: Salaneuvos A. von Collan (puheenjohtajana), lääkintäneuvoksenrouva E. Björkstén, ylitirehtöörinrouva A. Edelfelt, valtioneuvoksenrouva H. Estlander ja senaattorinrouva H. Wasastjerna.

Tyttökoulu, jossa suomi opetuskielenä. Toukokuun 29 p:nä 1897 annettiin valtuuskirja Hämeenlinnan lyseon apulaiskolleegalle A. A. J. Sieberg'ille suomen ja ruotsin kielten kolleegavirkaan.

Heinäkuun 19 p:nä 1899 myönnettiin 5,505 markan ylimääräinen määräraha rinnakkoisosaston kustantamiseksi koulun ensimmäiseen luokkaan seuraavana lukuvuonna kuin myös eri opetusta varten kahdella osastolla ruotsin, suomen ja saksan kielissä 2:sella luokalla, niinkuin, erittäin annetun luvan mukaan, lukuvuonna 1897—1898 oli ollut laita 3:nella luokalla.

Armollisen kirjeen mukaan 21 p:ltä Syyskuuta 1898 korotettiin laulunopettajattaren palkkio 900 markasta 1,100 markaksi 1 p:stä Syyskuuta 1897.

Marraskuun 22 p:nä 1898 myönnettiin 160 uuden koulupulpetin hankkimiseksi 3,254 markan 50 pennin määräraha.

Kouluun yhdistetylle *jatko—opistolle*, jonka johdossa ei ole muutoksia tapahtunut, on kurssit ja vuosirahansääntö erittäin kutakin lukuvuotta varten säädetyssä järjestyksessä vahvistettu. Vuosirahansääntö on vuosittain päätynyt samaan määrään kuin ennenkin, eli 18,900 markkaan. Erityinen 350 markan määräraha myönnettiin 6 p:nä Marraskuuta 1897 kirkkohistorian opetusta varten 2 viikkotuntina. Lukuvuosina 1896—1899 kävi oppilaitoksessa, eri vuosin, 82, 86 ja 96 oppilasta, saaden opettajatartodistuksen erosi, eri vuosin, 18, 15 ja 9; käytöllisiä näytteitä on suoritettu, eri vuosin, 8, 9 ja 8.

Tyttökoulun oppilasmäärä oli lukuvuosina 1896—1899, eri vuosin, 249, 257 ja 267.

nakkaisluokkaa varten myönnettiin viimeksi 22,000 markan määräraha. Rinnakkaisosastolla noudatetaan reaalityysoitten opetuskaavaa. Syyskuun 1 p:stä 1898 asetettiin filosofianmaisteri Gustaf Rudolf Forsten matematiikan ja luonnonhistorian apulaiskolleegaksi ja Syyskuun 1 p:stä 1899 filosofiankandidaatti Frans Fredrik Airola ruotsin ja suomen kielten apulaiskolleegaksi. Muutoin ovat opetusta rinnakkaisosastolla hoitaneet tuntiopettajat.

Maaliskuun 30 p:nä 1897 myönnettiin 1,455 markan määräraha n. k. Auer-valaistuksen hankkimiseksi lyseontaloon.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut lehtori H. Melander. Joulukuun 24 p:nä 1898 määräsi Ylihallitus vararehtoriksi lehtori J. M. Ahlman'in, sitenkuin edellinen vararehtori lehtori E. Maunulin, pyynnöstään, oli päässyt vapaaksi tuosta toimesta.

Oppilaita oli 1896—1899, eri vuosin, 256, 275 ja 335.

Kouluneuvosto: Pormestari K. F. S. Lilius (puheenjohtajana), maistraattinsihteeri F. Hj. G. Rydman, kaupunginlääkäri A. R. Spoo, apteekkari A. Kyrklund ja pankintirehtööri L. Gestrin.

Reaalityyso, jossa ruotsi opetuskielenä. Sittekuin voimistelun kolleega A. B. Ulfsson oli saanut siirron yhtäläiseen toimeen Helsingin suomalaisessa reaalityysoissa, annettiin 11 p:nä Lokakuuta 1897 valtuuskirja virkaan Hämeenlinnan lyseon kolleegalle G. A. Tammelin'ille Syyskuun 1 p:stä 1898.

Tammikuun 4 p:nä 1899 sai piirustuksen ja kaunokirjoituksen opettaja P. G. Lindblad, pyynnöstään, eron virastaan ja hänelle armosta myönnetyn 1,600 markan eläkkeen. Virkaan määrättiin 13 p:nä Heinäkuuta 1899 Elin Alfild Nordlund.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut lehtori A. Poppius.

Oppilaitoksessa kävi lukuvuosina 1896—1899, eri vuosin, 192, 184 ja 190 oppilasta.

Kouluneuvosto: Vankilanlääkäri G. M. von Essen, (puheenjohtajana), kauppaneuvos F. von Rettig, tehtailija N. Boman, assessor G. J. Nummelin ja kauppias E. Nylund.

Tyttökoulu, jossa ruotsi opetuskielenä. Tammikuun 22 p:nä 1897 sai voimistelun opettajatar V. Ch. Edgren, pyynnöstään, eron virastaan ja 28 p:nä Heinäkuuta samana vuonna annettiin Fanny Karoliina Tallgren'ille, jolla ennen oli ollut toimi Loviisan alkeiskoulussa, virkavahvistuskirja tuohon virkaan.

Maaliskuun 5 p:nä 1898 myönnettiin 1,000 markan ylimääräinen määräraha soittimen ostamiseksi laulunopetusta varten.

Oppilaita oli lukuvuosina 1896—1899, eri vuosin, 116, 125 ja 131.

Kouluneuvosto: Oikeusraatimies O. E. Ringbom (puheenjohtajana), lehtori G. Gygnæus, lääketieteenlensensiaatti G. A. Tollet, hovioikeudenneuvoksenrouva F. Idestam ja rouva H. Malmgren.

Tyttökoulu, jossa suomi opetuskielenä. Sittenkuin laulunopettajatar K. E. Hynén oli siirtynyt Tammisaaren seminaariin opettajattarenvirkaan, annettiin 31 p:nä Lokakuuta 1898 virkavahvistuskirja laulunopettajattarenvirkaan koulussa Anna Elin Johanna Krank'ille.

Johtajattarelle, jonka asunto koululle vuokratassa talossa oli havaittu koululle tarpeelliseksi, myönnettiin 1 p:stä Kesäkuuta 1898 vuokratuloja 1,200 markkaa. Muutoin on erinäisiä määrärahoja myönnetty kouluhuonekalujen täydentämiseksi ja pianinon ostamiseksi 1,000 markkaa. Armollisella kirjeellä 14 p:ltä Syyskuuta 1899 korotettiin vahtimestarin palkka 400 markasta 600 markaksi 1 p:stä sanottua kuukautta.

Koulussa kävi lukuvuosina 1896—1899, eri vuosin, 130, 138 ja 150 oppilasta.

Kouluneuvosto: Tuomiokapitulinnotario J. A. Malmgren (puheenjohtajana), hovioikeudennotario A. Hildén, rautatienlääkäri K. G. Kyrklund, lehtorinrouva A. Schoultz ja tohtorinrouva A. Jahnsson.

Pori.

Klassillinen lyseo. Maaliskuun 27 p:nä 1897 valtuutettiin filosofianmaisteri Lauri Magnus Boijer voimistelun kolleegaksi ja 16 p:nä Tammi-kuuta samana vuonna annettiin tämän lyseon saksan kielen opettajalle E. Granit'ille virkavahvistuskirja olemaan sen ohessa ranskan kielen opettajana. Elokuun 25 p:nä 1899 kuoli ruotsin ja suomen kielten kolleega K. L. Westerberg.

Heinäkuun 19 p:nä 1899 myönnettiin 1,464 markkaa 50 penniä sähkövalaistuksen hankkimiseksi lyseon huoneustoon, jonka ohessa pienempiä määrärahoja aikaisemmin on myönnetty huonekalujen ja kaluston täydentämiseksi.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut lehtori L. H. Sandelin.

Lyseossa kävi lukuvuosina 1896—1899, eri vuosin, 190, 190 ja 195 oppilasta.

Kouluneuvosto: Entiset kolleegat F. I. Färling (puheenjohtajana) ja E. V. Selin, varapastori L. W. Häggström, kansakouluntarkastaja K. O. Lilius ja filosofianmaisteri K. G. Ollonqvist.

Maarianhamina.

Alkeiskoulu. Armollisessa julistuksessa 4 p:ltä Elokuuta 1898 määrättiin Valtiosäätyjen alamaisen anomuksen johdosta, että kolme vuonna 1892 perustettua yksityistä jatkokurssia oli otettava valtion huostaan ja yhdistettävä kaksiluokkaisen alkeiskoulun kanssa viisiluokkaiseksi alkeisoppilaitokseksi, jossa olisi päättyvät kurssit ja opetettaisiin yhdessä poikia ja tyttöjä. Kirkollisasiaintoimituskunnan kirjelmässä samalta päivältä käskettiin Ylihallituksen heti ryhtyä toimiin mainittujen luokkain ottamiseksi valtion huostaan ja muutoin ryhtyä niihin toimenpiteisiin, jotka siitä voivat johtua. Ainoalle entisen alkeiskoulun vakinaiselle kolleegalle rehtori I. T. Bergroth'ille annettiin kolleeganvirka uudessa reaalioppilaitoksessa matematiikassa, luonnonhistoriassa ja fysiikassa, jonka ohessa sijaisia määrättiin muihin virkoihin. Huhtikuun 18 p:nä 1899 annettiin valtuuskirjat opettajakandidaatille Gustaf Aleksander Lundström'ille ruotsin ja suomen kielten kolleeganvirkaan, filosofianmaisterille Hugo Alfred Josef Grönstrand'ille historian, maantieteen ja ruotsin kielen kolleeganvirkaan sekä filosofiankandidaatille Johan Erik Nordström'ille matematiikan ja kirjanpidon kolleeganvirkaan, kaikki seuraavan Syyskuun 1 p:stä. Viimemainittu sai pyynnöstään eron virastaan Kesäkuun 13 p:nä samana vuonna. Edelleen valtuutettiin 25 p:nä Huhtikuuta samana vuonna filosofianmaisteri Otto Vilhelm Drake venäjän ja saksan kielten kolleegaksi sekä virkavahvistuskirjat annettiin 18 p:nä Huhtikuuta Tampereen ruotsalaisen alkeiskoulun opettajattarelle I. M. Sterenius'elle piirustuksen ja kaunokirjoituksen opettajanvirkaan, Kesäkuun 13 p:nä neidille Ester Amalia Aschan'ille naisoppilasten voimistelun opettajattarenvirkaan ollen hänen toimensaan sen ohessa pitää heistä hoitoa, sekä 24 p:nä Kesäkuuta pappismiehelle Gustaf Kalikstus Karlsson'ille uskonnon opettajanvirkaan. Laulun ja poikien voimistelun opettajanvirkoja ovat toistaiseksi hoitaneet sijaiset.

Rehtorintointa on toistaiseksi hoitanut entinen alkeiskoulun rehtori kolleega I. F. Bergroth.

Koulussa kävi 1896—1898 kahdella luokalla, eri vuosin, 28 ja 20 sekä 1898—1899 viidellä luokalla 64 oppilasta.

Kouluneuvosto: Varakonsuli H. F. Tammela (puheenjohtajana), kaupunginlääkäri E. A. Tollet, kauppiat N. O. Nordenson ja I. E. Sundström sekä merikapteeni I. N. Schröder.

Hämeenlinna.

Klassillinen lyseo. Ruotsin kielen apulaiskolleegana on filosofianmaisteri A. Sieberg'in siirrettyä Helsingin suomalaisen tyttökoulun kolleegan-

virkaan lukuvuonna 1897—1898 ollut filosofianmaisteri K. E. Auer ja sen jälkeen filosofianmaisteri Frans Gabriel Waldemar Sippel. Voimistelun kolleegaksi valtuutettiin 1 p:nä Joulukuuta 1896 Gustaf Aleksander Tammelin, joka 1 p:stä Syyskuuta 1898 siirtyi Turun reaalilyseoon samallaiseen virkaan, jonka jälkeen valtuuskirja voimistelun kolleeganvirkaan 10 p:nä Joulukuuta 1898 annettiin Syyskuun 1 p:stä 1899 Joensuun lyseon kolleegalle K. E. E. Palander'ille.

Filosofiantohtori A. E. Rosendahl'in jälkeen, joka 1 p:stä Syyskuuta 1897 valtuutettiin Waasan reaalilyseon lehtorinvirkaan, annettiin Joulukuun 7 p:nä 1897 filosofianmaisterille Frans Oskar Blomqvist'ille virkavahvistuskirja saksankielen opettajaksi. Opettaja K. E. Eklundia, joka oli siirtynyt Helsingin suomalaiseen reaalilyseoon, seurasi neiti Hilma Gustava Aakkula, joka 11 p:nä Elokuuta 1898 sai virkavahvistuskirjan laulun opettajanvirkaan. Sittenkuin piirustuksen opettajanvirka on lakkautettu, on siihen kuuluvaa opetusta antanut lehtori J. E. Sargren.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut lehtori K. O. Lindeqvist.

Oppilaita oli noina kolmena lukuvuonna 1896—1899, eri vuosin, 206, 202 ja 195.

Kouluneuvosto: Kamarineuvos G. W. Liukkonen (puheenjohtajana), lääninsihteeri K. G. M. Anthoni, kollegineuvos K. H. Bartram, vankilanjohtaja P. A. Brofelt ja varapastori A. Appelpvist.

Tampere.

Reaalilyseo, jossa suomi opetuskielenä. Sittenkuin kolleega R. E. Saxén oli siirtynyt Suomen kadettikoulun lehtorinvirkaan, valtuutettiin 4 p:nä Huhtikuuta 1899 filosofiankandidaatti Aron Josef Sarlin ruotsin kielen kolleegaksi. Tammikuun 18 p:nä 1898 kuoli kolleega O. R. Borg ja 2 p:nä Joulukuuta 1899 annettiin valtuuskirja matematiikan kolleeganvirkaan filosofianmaisterille Werner Theodor Bergroth'ille Syyskuun 1 p:stä 1900.

Puheena olevana aikana on laulunopettajatar V. A. Forsström, joka koetteeksi on hoitanut opettajattarenvirkaa ensiksi Raahen seminaarissa ja sen jälkeen Jyväskylän seminaarissa, nauttinut virkavapautta ja laulunopettajanvirkaa on hoitanut kolleega E. Boehm.

Pienempiä määrärahoja on myönnetty kirjastohuoneen sisustamiseksi, voimisteluneuvojen täydentämiseksi ja uusien pulpettien ostamiseksi kuin myös 15 p:nä Kesäkuuta 1899 vesijohdon laittamista varten lyseon taloon 2,053 markan 25 pennin ylimääräinen määräraha.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut lehtori H. M. J. Relander.

Oppilaitoksessa kävi lukuvuosina 1896—1899, eri vuosin, 250, 251 ja 248 oppilasta. Opistoon pyrkijäin suureen lukumäärään nähden pyysivät yksityiset henkilöt että lyseoon laitettaisiin rinnakkaisluokat tahi että kaupungissa oleva ruotsalainen alkeiskoulu muodostettaisiin viisiluokkaiseksi oppilaitokseksi, jossa olisi suomi opetuskielenä ja seurattaisiin samaa oppikaavaa kuin lyseon viidellä alimmalla luokalla. Tämän pyynnön hylkäsi Keisarillinen Senaatti Marraskuun 17 p:nä 1896.

Kouluneuvosto: Ensimmäinen kaupunginlääkäri G. R. Idman (puheenjohtajana), kauppaneuvokset L. J. Hammarén ja A. Sommer, kunnallisneuvos E. W. Åkerlund ja tehtailija H. Liljeroos.

Alkeiskoulu, jossa ruotsi opetuskielenä. »Föreningen för svenska samskolans i Tammerfors upprätthållande« nimisen yhdistyksen alamaisten pyynnön johdosta, että sikäläinen alkeiskoulu lukuvuoden 1897—1898 alusta lakkautettaisiin ja kirjastoineen, opetusneuvoineen, huonekaluineen ja muine kalustoineen luovutettaisiin mainitulle yhdistykselle, käskettiin Ylihallituksen Kirkollisasiaintoimituskunnan kirjelmässä 25 p:ltä Toukokuuta 1897 Keisarilliseen Senaattiin lähettämään alamainen ehdotus opettajanvirkein lakkauttamisesta ja siitä muusta kustannuksesta valtiolle, joka mahdollisesti voisi koitua puheena olevasta lakkautuksesta. Sittenkuin Ylihallitus oli antanut nämät ehdotukset, näki Keisarillinen Senaatti, resolutsioonissa 21 p:ltä Kesäkuuta 1898, hvväksi sallia että mainittu alkeiskoulu, 19 p:nä Elokuuta 1896 annetun armollisen julistuksen nojalla, oli seuraavan lukuvuoden alusta lakkautettava ja luovutettava mainitulle yhdistykselle, muodostettavaksi ja ylläpidettäväksi reaali- eli porvarikouluna, niin että sen ensimmäinen ja toinen luokka heti lakkautetaan sekä kolmas ja neljäsluokka sen jälkeen perätysten luokka luokalta, joten koulu lukuvuoden 1899—1900 lopussa tulisi kokonaan lakkaamaan toimestaan. Vielä katsoi Keisarillinen Senaatti hyväksi, Kirkollisasiaintoimituskunnan kirjelmän mukaan 2 p:ltä Toukokuuta 1899, sallia, että alkeiskoulun kirjasto, opetusneuvot, huonekalut ja muu kalusto saataisiin, sikäli kuin ne tulivat koululle tarpeettomiksi, jättää mainitulle yhdistykselle käytettäväksi yhdistyksen ylläpitämässä koulussa.

Tammikuun 18 p:nä 1898 kuoli koulun voimistelunopettaja, reaali-lyseon kolleega O. R. Borg. Lukuvuoden 1896—1897 alusta nautti laulunopettajatar V. A. Forsström ylempänä reaali-lyseosta puhuttaessa mainitusta syystä virkavapautta. Piirustuksen ja kaunokirjoituksen opettajatar I. M. Sterenius siirrettiin Syyskuun 1 p:stä 1899 Maarianhaminan reaalioppilaitokseen.

Koulun rehtorina on edelleen ollut kolleega K. Dahlström.

Oppilaita oli lukuvuosina 1896—1898, eri vuosin, 26, ja 21 sekä lukuvuonna 1898—1899 silloin toiminnassa olevilla 3:nella ja 4:llä luokalla 11.

Kouluneuvosto: Makasiininhoitaja F. Mörtengren (puheenjohtajana), varapastori F. O. Sandberg, pankintirehtööri J. W. Enqvist, filosofianmaisteri A. Elfving ja kaupunginlääkäri E. E. Bergroth.

Wiipuri.

Klassillinen lyseo, jossa ruotsi opetuskielenä. Syyskuun 1 p:stä 1897 perustettiin voimistelun kolleeganvirka, johon oli vakinaisesti astuttava Syyskuun 1 p:stä 1898. Virka oli täyttämättä lukuvuoden 1898—1899. Maaliskuun 15 p:nä 1898 annettiin valtuuskirja siihen paikkakunnan suomalaisen lyseon voimistelun kolleegalle M. F. Alfthan'ille Syyskuun 1 p:stä 1899.

Tammikuun 16 p:nä 1897 annettiin virkavahvistuskirja piirustuksen opettajanvirkaan neidille Toni Alfthan'ille, joka virka, Kirkollisasiaintoimistuskunnan yleisessä yleiskatsauksessa mainitun kirjelmän mukaan Helmikuun 2 p:ltä 1897, seuraavan Syyskuun 1 p:stä lakkautettiin.

Latinan ja kreikan avonaisena olevaan lehtorinvirkaan kuuluvaa opetusvelvollisuutta ovat edelleen hoitaneet tuntiopettajat.

Ylimääräisiä määrärahoja on myönnetty sähkövalaistuksen laittamiseksi lyseon taloon 3,612 markkaa, osaksi uusien huonekalujen ja kaluston sekä fysikaalisten opetusneuvojen hankkimiseksi 2,464 markkaa kuin myös eräs pienempi määräraha koulukassan vajavuuden täyttämiseksi.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut lehtori A. Bergroth.

Noina kolmena lukuvuonna 1896—1898 oli oppilaita, eri vuosin, 151, 147 ja 144.

Kouluneuvosto: Hovioikeudenneuvos A. J. A. Spåre (puheenjohtajana), kauppaneuvokset V. Hackman ja C. Borenius, pastori S. T. Gräsbeck ja kaupunginlääkäri K. M. Gadd.

Klassillinen lyseo, jossa suomi opetuskielenä. Kolleega K. J. L. Löfstedt siirtyi 1 p:stä Syyskuuta 1898 paikkakunnan suomalaiseen tyttöhoulun, jonka jälkeen matematiikan ja kaunokirjoituksen kolleeganvirkaan valtuuskirjan mukaan 31 p:ltä Tammikuuta 1899 siirrettiin Oulun suomalaisen klassillisen lyseon kolleega V. G. I. Eurén. Sittenkuin voimistelun kolleega M. F. Alfthan oli siirretty ruotsalaiseen lyseoon, annettiin 7 p:nä Elokuuta 1899 valtuuskirja voimistelun kolleeganvirkaan 1 p:stä Syyskuuta 1900 Aksel Wilhelm Gunell'ille. Syyskuun 20 p:nä 1898 sai laulunopettaja A. Rikström, pyynnöstään, eron virastaan, jonka jälkeen virkaa toistaiseksi on hoitanut sijainen.

Pienempiä ylimääräisiä määrärahoja on erilaisiin tarkoituksiin eri kertoja myönnetty.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut lehtori G. W. Walle.

Lyseossa kävi lukuvuosina 1896—1899, eri vuosin, 200, 205 ja 201 oppilasta.

Kouluneuvosto: Hevioikeudenneuvos D. W. Åkerman (puheenjohtajana) hovioikeudennotario A. J. Zitting, kappalainen K. G. Sirén, kansakoulujen tarkastaja A. J. Törnqvist ja piirilääkäri H. Backman.

Reaalilyseo, jossa suomi opetuskielenä. Heinäkuun 11 p:nä 1897 annettiin valtuuskirja entiselle kolleegalle Artur Konrad Sumelius'elle historian, maantieteen ja suomenkielen kolleeganvirkaan. Muu opettajisto jäi samaksi kuin reaalikoulussa ja lukuvuoden 1896—1897 alusta peräkkäin tulleilla väliaikaisilla kuudennella ja seitsemännellä luokalla hoitivat opetusta sijaiset eri lehtorinviroissa. Armollisessa kirjeessä 16 p:ltä Kesäkuuta 1898 määrättiin, että armollisen kirjeen nojalla Tammikuun 28 p:ltä 1891 väliaikaisesti perustetut kolme ylintä luokkaa olivat syyslukukaudesta alkaen 1898 vakinaisesti perustettavat, jonka ohessa Keisarillinen Senaatti käski Ylihallituksen ryhtymään sellaiseen toimenpiteeseen, että lehtorinvirat, siinä määrässä kuin ne pantaisiin vuosirahansääntöön, säädetyssä järjestyksessä täytettäisiin. Kun oppilaitoksessa kuitenkin oli viisi kolleegaa, paitsi voimistelun kolleegaa, ja normaalivuosisääntöä, jossa on ainoastaan neljä kolleegaa, siten ei voitu täydellisesti soveltaa, niin kauan kuin alkeismatematiikan ja luonnonhistorian ylimäärän oleva kolleega, rehtori Hugo Zilliacus pysyi tässä kolleeganvirassa, suostui Keisarillinen Senaatti, Kirkollisasiaintoimituskunnan kirjelmässä Tammikuun 26 p:ltä 1899, Ylihallituksen esitykseen, että rehtori Zilliacus saataisiin, virkaa haettavaksi julistamatta, ylentää lyseon luonnonhistorian ja alkeismatematiikan lehtoriksi 1 p:stä Syyskuuta 1899, ehdolla että säädetty palkansäästö kouluviraston eläkekasnaan ensimmäisenä vuonna pidätettäisiin. Tämän johdosta antoi Ylihallitus Helmikuun 7 p:nä 1899 Zilliacus'elle valtuuskirjan mainittujen aineitten lehtorinvirkaan. Edelleen annettiin valtuuskirjat 11 p:nä Syyskuuta 1899 filosofianmaisterille Urban Solmu Nyström'ille saksan ja ranskan kielten lehtorinvirkaan sekä Helsingin suomalaisen reaalilyseon uskonnon opettajalle jumaluusopinkandidaatille Lauri Pohjalalle uskonnon ja ruotsin kielen lehtorinvirkaan kuin myös 7 p:nä Elokuuta 1899 Nikolainkaupungin reaalilyseon kolleegalle P. Roihalle voimistelun kolleeganvirkaan, kaikki 1 p:stä Syyskuuta 1900. Matematiikan ja fysiikan sekä historian, maantieteen ja suomen kielen lehtorinvirkoja ei ole puheena olevana ajanjaksona vielä vakinaisesti täytetty, samoin kuin venäjän kielen kolleeganvirkaakaan, joka tulee entisen reaalikoulun venäjän ja saksan kielten kolleeganviran sijaan. Siinä olleet englannin kielen, piirustuksen ja laulun opettajat jäävät virkoihinsa.

Uudesta, muutamissa osissa muutetusta opetuskaavasta, joka vahvistettiin 1897, on ylempänä kerrottu Helsingin ruotsalaisesta reaalityksestä puhuttaessa.

Oppilaitoksen edelleen laajentuessa ylemmillä luokilla vahvistettiin vuosittain vuosirahansääntö sitä varten. Lukuvuodeksi 1899—1900 vahvistettu vuosirahansääntö päättyi 61,890 markkaan. Erinäisiä määrärahoja on myönnetty pääasiallisesti huonekalujen ja kaluston hankkimiseksi uusia luokkia varten sekä 30 p:nä Joulukuuta 1897 istutusten kustantamiseksi koulutalolle 1,355 markan määräraha.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut kolleega, sittemmin lehtori H. Zilliacus.

Oppilaita oli lukuvuonna 1896—1897 kuudella luokalla 162, 1897—1898 seitsemällä luokalla 188 ja 1898—1899 kahdeksalla luokalla 209.

Kouluneuvosto: Hovioikeudenneuvos A. H. Snellman (puheenjohtajana), överstiluutnantti A. A. Brunou, lääketieteentohtori P. Thuneberg, maalari-mestari G. Timonen ja kappalainen G. E. Fabritius.

Tyttökoulu, jossa ruotsi opetuskielenä. Huhtikuun 13 p:nä 1897 sai voimistelunopettajatar N. Öhman, pyynnöstään, eron virastaan 1 p:stä seuraavaa Syyskuuta, ja virkaan annettiin virkavahvistuskirja 15 p:nä Elokuuta 1897 Aino Emilia Stenbäckille.

Tammikuun 19 p:nä 1897 myönnettiin 5,568 markkaa erinäisten korjaustöiden suorittamiseksi koulun talossa.

Oppilaita oli lukuvuosina 1896—1899, eri vuosin, 117, 106, 104.

Kouluneuvosto: Lääninsihteeri A. L. von Knorring (puheenjohtajana), valtioneuvoksenrouva E. Frankenhaeuser, rouva O. von Pfaler, varakonsuli L. Pacius ja pataljoonanlääkäri I. Wallgren.

Tyttökoulu, jossa suomi opetuskielenä. Sittenkuin matematiikan, fysiikan ja luonnontieteiden kolleega A. E. Lindgren oli siirretty Kuopion tyttökoulun kolleeganvirkaan, valtuutettiin Heinäkuun 31 p:nä 1898 tuohon virkaan paikkakunnan suomalaisen klassillisen lyseon kolleega K. J. L. Löfstedt. Huhtikuun 30 p:nä 1898 kuoli historian, maantieteen ja suomen kielen kolleega A. Hj. Sallmén, eikä virkaa ole ennen puheena olevan kolmi-vuotiskauden loppua vakinaisesti täytetty.

Poltinpuiden ja valaistuksen määräraha korotettiin 1 p:stä Syyskuuta 1896 1,600 markaksi. Muutoin on, muun muassa, 2,562 markkaa myönnetty erinäisiin pienempiin koulutalon uudisrakennuksiin ja parannuksiin, sekä 1,947 markkaa sähkövalaistuksen hankkimiseksi siihen.

Elokuun 12 p:nä 1897 annettiin lupa seuraavan lukuvuoden alusta perustaa rinnakkaisosasto 1:selle luokalle, joka rinnakkaisosasto pysytettiin luku-

vuonna 1898—1899, jolloin lisäksi perustettiin rinnakkaisosasto 2:selle luokalle. Heinäkuun 19 p:nä 1899 myönnettiin 12,306 markan määräraha rinnakkaisosastojen ylläpitämiseksi koulun kolmella alimmalla luokalla seuraavana lukuvuonna, samoilla ehdoilla mitä 1:seen luokkaan tuli kuin ennenkin, eli että oppilasten luku tällä luokalla nousisi vähintäänkin 60.

Oppilaita oli noina kolmena lukuvuonna 1896—1897, eri vuosin, 178, 213 ja 251.

Kouluneuvosto: Kolleginasessori G. Z. Sandman (puheenjohtajana), hovioikeudenneuvos H. E. Fabritius, kauppias J. Häkli, hovioikeudenneuvoksenrouva E. Åkerman ja rouva H. Winter.

Sortavala.

Reaalilyseo. Armollisessa julistuksessa 4 p:ltä Elokuuta 1898 määrättiin Valtiosäätyjen alamaisen anomuksen johdosta, että Sortavalan yksityislyseo oli otettava valtion huostaan ja laajennettava täydelliseksi reaalilyseoksi, jossa suomi oli opetuskielenä. Kirkollisasiaintoimituskunnan kirjelmässä samalta päivältä käskettiin Ylihallituksen viipymättä ryhtymään toimiin oppilaitoksen ottamiseksi valtion huostaan ja sen laajentamiseksi jo lähinnä seuraavana lukuvuonna kuudennella luokalla kuin myös muutoin ryhtymään niihin toimeenpiteisiin, jotka siitä voivat johtua, jolloin Ylihallituksen tuli pitää huolta, että yksityislyseon stipendirahastot, huonekalut, kirjasto, kokoelmat ja muu irtaimisto, jotka Sortavalan kaupunki, ilmoituksen mukaan Valtiosäätyjen anomuksessa, oli sitoutunut luovuttamaan valtiolle, tulivat uuden valtiolyseon hyväksi. Ylihallituksessa laaditun ja Keisarillisen Senaatin lukuvuotta 1898—1899 varten vahvistaman menosäännön mukaan, jolloin lyseossa oli kuusi luokkaa, perustettiin heti yksi lehtorinvirka ja kaikki kolleeganvirat kuin myös laulun sekä piirustuksen ja kaunokirjoituksen opettajanvirat. Sijaisiksi otettiin yksityislyseossa ennen palvelleet opettajat. Lukuvuoden kuluessa täytettiin sanotut virat vakinaisesti valtuuskirjain mukaan allamainituilta päiviltä: Huhtikuun 22 p:nä 1899 filosofianlisensiaatille Karl Emil Stenroos'ille maantieteen ja luonnon historian lehtorinvirkaan; Helmikuun 18 p:nä 1899 Savonlinnan reaalilyseon kolleegalle F. L. Petander'ille historian, suomen ja saksan kielten kolleeganvirkaan; 22 p:nä Huhtikuuta 1899 filosofiankandidaatille Kaarlo Samuli Kaikkoselle matematiikan kolleegan virkaan, filosofianmaisterille Arvid Hildén'ille ruotsin ja suomen kielten kolleeganvirkaan sekä Ilo Emil Schroeder'ille voimistelun kolleeganvirkaan; Heinäkuun 19 p:nä 1899 filosofianmaisterille Juuso Putrolle venäjän kielen kolleeganvirkaan. Helmikuun 27 p:nä 1899 annet-

tiin virkavahvistuskirjat Ines Aina Emilia Alcenius'elle piirustuksen ja kaudonkirjoituksen opettajattareksi ja 15 p:nä Huhtikuuta 1899 rouvalle Naemi Starck'ille laulun opettajattareksi.

Rehtorintoimi on toistaiseksi uskottu kolleega Kaikkoselle.

Seuraavana lukuvuonna täytetään muut opettajanvirat Keisarillisen Senaatin 16 p:nä Toukokuuta 1899 samaa lukuvuotta varten vahvistaman 49,610 markkaan päättyvän vuosirahansäännön mukaan. Määrärahoja on myönnetty kreikkalaisvenäläisen uskonnon opetuksen kustantamiseksi, 840 markkaa, ja huonekalujen ja opetusneuvojen ostamiseksi 1,990 markkaa 70 penniä. Marraskuun 8 p:nä 1898 toimitetussa tarkastuksessa annettiin luetelo huonekaluista, kalustosta ja opetusneuvoista, jotka olivat joutuneet lyseolle.

Ylihallituksen esityksestä, käski Keisarillinen Senaatti 23 p:nä Tammiukuuta 1899 Yleisten rakennusten Ylihallituksen, yksissä neuvoin tämän Ylihallituksen kanssa ja sen ohjelman johdolla, jota oli seurattu Wiipurin suomalaiselle reaaliyseolle rakennettua taloa suunniteltaessa, laatimaan piirustukset ja kustannusarvion omaa opistorakennusta varten puheena olevalle reaaliyseolle rakennettavaksi sopivalle tontille, jonka Sortavalan kaupunginvaltuusmiehet tarkoitusta varten osoittaisivat.

Lyseossa kävi lukuvuonna 1898—1899 kuudella luokalla 125 oppilasta.

Kouluneuvosto: Lääkintöneuvos H. A. Hällström (puheenjohtajana), hovineuvos A. N. Hoffman, entinen rehtori C. W. Alopaeus sekä rouvat M. Berg ja L. Alopaeus.

Mikkeli.

Klassillinen lyseo. Joulukuun 1 p:nä 1896 annettiin valtuuskirja ruotsin ja suomen kielten kolleeganvirkaan filosofianmaisterille Viktor Hugo Renvald'ille. Latinan nimitetty lehtori filosofiantohtori Heikki Paasonen luopui virastaan, jonka jälkeen siihen nimitettiin, Keisarillisen Senaatin hyväksymien valitusten nojalla, Kuopion lyseon kolleega P. A. Sahlstén, joka sai valtuuskirjan Joulukuun 9 p:nä 1898. Voimistelun kolleegaksi valtuutettiin 17 p:nä Toukokuuta 1898 Georg Wilhelm Herpman.

Koska niinhyvin Mikkelin kaupunginvaltuusmiehet kuin myös erinäiset malaiskunnat olivat alamaisesti pyytäneet, että lyseon opetuskieli muunnettaisiin kokonaan suomeksi, määräsi Keisarillinen Senaatti Kirkollisasiaintoimituskunnan kirjelmässä Syyskuun 2 p:ltä 1897, Ylihallituksen ehdotuksen mukaisesti, että koska ainoastaan ylemmillä luokilla oli oppilaita, joilla oli ruotsi äidinkielenä, Kirkollisasiaintoimituskunnan kirjelmässä 24 p:ltä Elokuuta 1888 annetut määräykset opetuskielestä lyseon kolmella ylimmällä

luokalla olivat niin muutettavat, että ainoastaan kirkkohistoriaa ja Suomen historiaa, niinkuin muissakin suomenkielisissä lyseoissa, opetettaisiin ruotsiksi, jota vastoin venäjän kieltä, fysiikkaa, trigonometriaa sekä ajatusoppia ja sielutiedettä opetettaisiin suomeksi. Nämät muutokset olivat, heti pantavat täytäntöön, sitä myöden kuin mainituita aineita tulli opetettavaksi. Viime-mainitun kirjoituksen muut määräykset jäisivät toistaiseksi noudatettaviksi.

Armollisen kirjeen mukaan 1 p:ltä Syyskuusa 1897 korotettiin vahtimestarin palkka 800 markaksi. Ylimääräisiä määrärahoja on myönnetty osaksi uusien kouluhuonekalujen sekä uusien lamppujen hankkimiseksi.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut lehtori A. G. Borg.

Lyseossa kävi lukuvuosina 1896—1899, eri vuosin, 138, 145 ja 158 oppilasta.

Kouluneuvosto: Professori H. G. Hällström (puheenjohtajana), ylilääkäri E. A. Hillbom, pormestari G. P. Alopaeus, lääninsihteeri F. W. Hjelman ja kirkkoherra A. L. Gulin.

Heinola.

Alkeiskoulu. Tammikuun 26 p:nä 1897 annettiin valtuuskirja koetteeksi määrätylle venäjän ja saksan kielten kolleegalle A. S. Nylund'ille, Keisarillisen Senaatin 10 p:nä Marraskuuta 1896 antaman luvan mukaan, koska Keisarillisen Senaatin määräys 1 p:ltä Huhtikuuta 1896 siitä ett'ei tämän koulun avoimia virkoja saataisi toistaiseksi vakinaisesti täyttää, oli annettu sen jälkeen kuin Nylund oli määrätty koetteeksi virkaan. Poikien voimistelun opettajanvirkaa on edelleen hoitanut sijainen.

Syyskuun 24 p:nä 1896 annetussa resolutsioonissa antoi Keisarillinen Senaatti, Heinolan kaupunginvaltuusmiesten alamaisesta pyynnöstä, luvan että jatkoksi alkeiskouluun saataisiin perustaa viides luokka ja kaupungin kustannuksella ylläpitää. Samalla asetettiin tuo luokka alkeiskoulun rehtorin ja kouluneuvoston johdannon alaiseksi.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut kolleega K. O. Grönroos.

Oppilaita oli lukuvuosina 1896—1899, eri vuosin, 60, 57 ja 63.

Kouluneuvosto: Pormestari A. E. Andersson (puheenjohtajana), piirilääkäri A. E. Jahnsson, kaupunginlääkäri A. M. Nykopp, varatuomari F. Lemström ja kauppias A. Saxberg.

Savonlinna.

Reaalilyseo. Elokuun 28 p:nä 1897 annettiin valtuuskirja Nikolainkaupungin reaalilyseon kolleegalle A. E. E. Rancken'ille matematiikan, fysiikan

ja kemian lehtorinvirkaan ja 16 p:nä Kesäkuuta 1897 opettakandidaatille Gustaf Einar Ferdinand Cannelin'ille voimistelun kolleeganvirkaan Syyskuun 1 p:stä 1898. Historian, suomen ja saksan kielten kolleega F. L. Petander siirtyi Syyskuun 1 p:stä 1899 samallaiseen virkaan Sortavalan reaalilyseoon.

Pienempiä ylimääräisiä määrärahoja on myönnetty erinäisen uuden kaluston hankkimiseksi ja vanhan korjaamiseksi sekä voimistoluneuvojen täydentämiseksi

Rehtorintointa on edelleen hoitanut lehtori E. J. Buddén.

Vararehtoriksi kuolleen lehtori K. A. Snellman'in jälkeen määräsi Ylihallitus 13 p:nä Huhtikuuta 1898 lehtori W. A. Juutilaisen.

Oppilaitoksessa kävi lukuvuosina 1896—1899, eri vuosin, 109, 100 ja 100 oppilasta.

Kouluneuvosto: Piispa G. Johansson (puheenjohtajana), pormestari A. E. Breitholtz, kihlakunnantuomari H. F. Forss, raatimies J. Strömberg ja piirilääkäri W. Snellman.

Kuopio.

Klassillinen lyseo. Uskonnon, ajatusopin ja ruotsin kielen lehtori J. Mustakallio sai, pyynnöstään, eron virastaan 18 p:nä Elokuuta 1898 ja virkaan valtuutettiin 14 p:nä Helmikuuta 1899 jumaluusopinkandidaatti Einar Fredrik Napoleon Candolin. Latinan ja suomen kielten kolleeganvirkaan P. A. Sahlstén'in jälkeen, joka oli siirtynyt lehtorinvirkaan Mikkelin lyseoon, valtuutettiin 13 p:nä Heinäkuuta 1899 filosofianmaisteri Anders Erik Puupponen 1 p:stä Syyskuuta 1900. Elokuun 28 p:nä 1898 kuoli voimistelun kolleega T. W. Favorin.

Syyskuun 21 p:nä 1898 myönnettiin 280 markan lisä kirjaston hoidosta 1 p:stä Syyskuuta 1896, josta on mainittu yleiskatsauksessa, ja 29 p:nä Maa-liskuuta samana vuonna 2,122 markan ylimääräinen määräraha sähkövalais-tuksen hankkimiseksi lyseon taloon.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut lehtori E. Winter.

Oppilaita oli lukuvuosina 1896—1899, eri vuosin, 191, 176 ja 179.

Kouluneuvosto: Tuomioprovasti J. Schwatzberg (puheenjohtajana), Tuomiokapitulinsihteerä K. A. Herckman, pankintirehtööri E. W. Emeleus, kaupunginlääkäri J. V. Johnsson ja lääninsihteerä A. F. Andersin.

Tyttökoulu. Toukokuun 29 p:nä 1897 valtuutettiin Wiipurin suomalaisen tyttökoulun kolleega A. E. Lindegren matematiikan ja luonnontiedet-ten kollegaksi.

Kirkollisasiaintoimituskunnan kirjelmässä Tammikuun 22 p:ltä 1898 ilmoitettiin että Rakennushallituksen oli käsketty laatia piirustukset ja kustannusarvio omaa taloa varten koululle. Toimenpiteisiin sitä varten ei kuitenkaan vielä toistaiseksi ole ryhdytty.

Koulussa kävi 1896—1899, eri vuosin, 75, 75 ja 89 oppilasta.

Kouluneuvosto: Piispa O. I. Colliander (puheenjohtajana), kolleega J. M. Salenius, rouvat E. Stenius, L. Kantele ja F. Nyman.

Joensuu.

Klassillinen lyseo. Kesäkuun 9 p:nä 1897 valtuutettiin tämän lyseon kolleega V. J. Snellman latinan lehtoriksi, sittenkuin Keisarillinen Senaatti oli hyljännyt nimityksestä tehdyt valitukset, ja 11 p:nä seuraavaa Joulukuuta filosofianmaisteri Konrad Emil Hildén latinan ja suomen kielten kolleegaksi. Viimemainittu määrättiin seuraavan lukuvuoden alusta kahtena koetusvuotena hoitamaan lehtorinvirkaa Raahen seminaarissa, ja tulee siis hänen kolleeganvirkaansa tässä lyseossa sillä aikaa hoitamaan sijainen. Toukokuun 1 p:nä 1897 annettiin seuraavan Syyskuun 1 p:stä valtuuskirja voimistelun kolleeganvirkaan Karl Edvard Ernst Palander'ille, joka Syyskuun 1 p:stä 1899 siirtyi samallaiseen virkaan Hämeenlinnan lyseoon.

Opettajattaren E. R. Collan'in jälkeen, joka nimitettiin Jyväskylän tyttökoulun opettajattarenvirkaan, annettiin Toukokuun 4 p:nä 1897 virkavahvistuskirja ranskan kielen opettajanvirkaan Anni Emilia Kepplerus'elle. Opettajatar Kepplerus kuoli Heinäkuun 5 p:nä 1899.

Syyskuun 10 p:nä 1897 korotettiin määräraha kreikkalais-venäläisen uskonnonopetusta varten 600 markasta 800 markkaan. Muutoin on ylimääräisiä määrärahoja myönnetty uusien pulpettien hankkimiseksi.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut kolleega D. A. Walle.

Lyseossa kävi lukuvuosina 1896—1899, eri vuosin, 160, 179 ja 200 oppilasta.

Kouluneuvosto: Piirilääkäri K. B. Nohrström (puheenjohtajana), laamanni K. W. Nystén, kruununvouti K. J. Collan, kauppaneuvos T. Neppenström ja kauppias A. Uimonen.

Tyttökoulu. Armollisella julistuksella 21 p:ltä Maaliskuuta 1899 määrättiin, Suomen Valtiosäätyjen alamaisen anomuksen johdosta, että Joensuun kaupungin yksityinen tyttökoulu oli otettava valtion huostaan Syyskuun 1 p:stä 1898. Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiaintoimituskunnan kirjelmässä samalta päivältä antaman käskyn mukaisesti on ryhdytty siitä johtuviin toimenpiteisiin. Lukuvuoden alusta on sijaiset määrätty kaikkiin virkoihin

paitsi voimistelun opettajattarenvirkaan, johon Elokuun 7 p:nä 1899 virkavahvistuskirja annettiin leskirouvalle Ida Maria Forsberg'ille.

Elokuun 8 p:nä 1899 vahvistettiin 29,300 markkaan päättyvä vuosirahansääntö noudatettavaksi toistaiseksi ja myönnettiin 6,980 markan 35 pennin ylimääräinen määräraha huonekalujen ja opetusneuvojen hankkimiseksi, jonka ohessa huoneusto on koululle vuokrattu.

Koulun katsanto annettiin yksityistä koulua varten asetetun *kouluneuvoston* huoleksi, johon kuuluvat lyseonlehtorit K. A. Wegelius ja J. W. Ronimus sekä rouvat H. Cannelin, A. Nystén ja I. Harlin.

Nikolainkaupunki.

Klassillinen lyseo, jossa ruotsi opetuskielenä. Lehtori Rosenqvist'in jälkeen, joka on nimitetty yliopettajanvirkaan ruotsalaiseen normaalilyseoon, valtuutettiin 29 p:nä Huhtikuuta 1899 Helsingin ruotsalaisen reaalilyseon opettaja jumaluusopinkandidaatti K. A. Segerstråle uskonnon, ajatusopin ja sielutieteen lehtoriksi seuraavan Marraskuun 1 p:stä. Helmikuun 9 p:nä 1897 annettiin valtuuskirja tämän lyseon voimistelunopettajalle C. J. Danielson'ille voimistelun kolleeganvirkaan ja 1 p:nä Toukokuuta 1897 filosofianmaisterille Juhana Augustinus Hellelle suomenkielen kolleeganvirkaan 1 p:stä Tammikuuta seuraavana vuonna. Helle kuoli 11 p:nä Huhtikuuta 1899. Filosofianmaisteri Viktor Robert Zilliacus sai, sittenkuin Keisarilliseen Senaattiin tehdyt valitukset nimityksestä oli hylätty, 21 p:nä Heinäkuuta 1897 valtuuskirjan venäjän kielen kolleeganvirkaan.

Marraskuun 2 p:nä 1897 sai latinan kolleega M. A. Laurén, pyynnöstään, eron virastaan. Virkaa ei täytetä, Keisarillisen Senaatin päätöksen mukaan 5 p:ltä Helmikuuta 1890, toistaiseksi vakinaisesti.

Sittenkuin saksan ja ranskan kielten opettaja K. V. G. Lindeqvist oli siirtynyt koululaitoksen ulkopuolella olevaan toimeen, annettiin 11 p:nä Joulukuuta 1897 virkavahvistuskirja mainittujen kielten opettajanvirkaan filosofiankandidaatille Jonas Emil Ström'ille.

Vararehtoriksi lyseoon määräsi Ylihallitus 4 p:nä Helmikuuta 1898 kolleegan F. R. Westlin'in, sittenkuin lehtori Hjelt, pyynnöstään, oli vapautettu sanotusta toimesta.

Syyskuun 1 p:stä 1896 korotettiin määräraha kreikkalais-venäläistä uskonnonopetusta varten 560 markaksi vuodessa; muutoin on ylimääräisiä määrärahoja myönnetty uuden puisen ulkokuonerakennuksen laittamiseksi 6,800 markkaa, ja sähkövalaistuksen hankkimiseksi lyseon taloon 2,325 markkaa. 280 markan lisämäärästä määrärahaan kirjastonhoitoa varten on kerrottu yleiskatsauksessa.

Rehtorintointa hoiti 1898 vuoden loppuun lehtori Rosenqvist ja sen jälkeen vararehtori Westlin.

Lyseossa kävi lukuvuosina 1896—1899, eri vuosin, 234, 231 ja 228 oppilasta.

Kouluneuvosto: Hovioikeudenneuvokset C. L. Carp (puheenjohtajana), ja A. Tujulin, hovioikeudenasessorit J. A. Rehnström ja G. V. Cajanus sekä kaupunginlääkäri K. K. Ekholm.

Reaalilyseo, jossa suomi opetuskielenä. Huhtikuun 2 p:nä 1897 annettiin valtuuskirja Hämeenlinnan lyseon opettajalle filosofianlisensiaatti A. E. Rosendahl'ille saksan ja ranskan kielten lehtorinvirkaan sekä 15 p:nä Elokuuta samana vuonna Turun suomalaisen klassillisen lyseon kollegalle E. R. Hammarström'ille luonnonhistorian ja maantieteen lehtorinvirkaan, johon, tarpeen vaatiessa, myöskin alkeismatematiikan opetus on yhdistetty.

Sittenkuin kolleega A. E. E. Rancken oli siirtynyt Savonlinnan reaalilyseo lehtorinvirkaan, valtuutettiin 19 p:nä Huhtikuuta 1898 filosofianmaisteri Fredrik Wilhelm Pesonen matematiikan kollegaksi. Tammikuun 5 p:nä 1897 kuoli voimistelun kolleega E. J. Wasenius ja 11 p:nä Lokakuuta samana vuonna valtuutettiin ylioppilas Pietari Roiha tuohon virkaan Toukokuun 1 p:stä 1898. Roiha on 1 p:stä Syyskuuta 1900 siirretty samallaiseen virkaan Wiipurin reaalilyseoon.

Kesäkuun 16 p:nä 1898 määräsi Keisarillinen Senaatti kollegan E. E. Levón'in toistaiseksi olemaan lyseon rehtorina ja 11 p:nä Lokakuuta 1898 määräsi Ylihallitus lehtorin P. A. Heinrichus'en vararehtoriksi.

Syyskuun 1 p:stä 1898 on oppilaitoksen uusi talo ollut käytettävänä; 1,895. markan määräraha sähkövalaistuksen laittamiseksi siihen on erittäin myönnetty. Huhtikuun 5 p:nä 1898 myönnettiin 6,102 markkaa uusia huonekaluja ja kalustoa varten. Muutoin on pienempiä ylimääräisiä määrärahoja suoritettu koulukassassa sekä poltinpuiden ja valaistuksen määrärahassa syntyneiden vajavuuksien täyttämiseksi. Syyskuun 1 p:stä 1898 myönnettiin edellisen vahvistamiseksi 600 markkaa vuosittain kuinmyös 900 markan vuotuinen lisä viimeainittuun määrärahaan.

Lukuvuosina 1896—1899 oli oppilasluku, eri vuosin, 186, 208 ja 207.

Kouluneuvosto: Kanneviskaali O. J. Revell (puheenjohtajana), kauppaneuvos C. J. Hartman, kamreeri K. J. Eskelin, pataljoonanlääkäri E. E. Pfaler ja hovioikeudennotario A. Grönblad.

Tyttökoulu. Puheena olevana ajanjaksona ei opettajistossa ole tapahtunut muutoksia.

Syyskuun 1 p:stä 1898 myönnettiin koulukassan vahvistamiseksi 500 markkaa vuodessa, sittenkuin eri kertoja oli myönnetty pienempiä määrärahoja siinä syntyneen vajavuuden täyttämiseksi.

Oppilasluku oli noina kolmena lukuvuonna 1896—1899, eri vuosin, 125, 128 ja 136.

Kouluneuvosto: Rehtori V. T. Rosenqvist (puheenjohtajana), hovioikeudenasessori R. A. Hasselblatt, kaupunginlääkäri A. T. Ehrström ja rouva I Kihlman.

Kristiina.

Alkeiskoulu. Krissiinan kaupunginvaltuusmiesten tekemästä alamaisesta anomuksesta ja 19 p:nä Elokuuta 1896 annetun armollisen julistuksen 1 momentin säännöksen mukaisesti määräsi Keisarillinen Senaatti 23 p:nä Helmikuuta 1897, että kaksiluokkainen alkeiskoulu, jossa oli ruotsi opetuskielenä oli lakkautettava kuluvan lukuvuoden lopussa. Samalla oikeutettiin kaupunkikunta ottamaan haltuunsa ja kaupungin ehdottaman suunnitelman mukaan muodostamaan se viisiluokkaiseksi kunnalliseksi yhteiskouluksi, jossa olisi päättyvät kurssit. Sitä varten myönnettiin kaupunkikunnalle vuotuista apua yleisistä varoista laskettuna 3,000 markkaa kutakin toimimassa olevaa luokkaa kohti, eli koululle täydellisenä 15,000 markkaa vuodessa suoritettavaksi Syyskuun 1 p:stä 1897 yllämainitussa lainpaikassa säädetyllä ehdolla, ja lukuvuonna 1897—1898 kahdelta tahi kolmelta luokalta. Samalla sai uusi koulu oikeuden ottaa haltuunsa alkeiskoulun kirjaston, opetusneuvot, huonekalut ja muun irtaimiston kuin myös sen stipendirahaston. Ylihallituksen antaman ehdotuksen mukaisesti alkeiskoulun lakkauttamisesta johtuviksi toimenpiteiksi määräsi Keisarillinen Senaatti Kirkollisasiainoimistuskunnan kirjelmässä 10 p:ltä Kesäkuuta 1897, että koulukassan säästö ynnä sen vakinaisten määrärahojen ylijäämä oli toimitettava Waasan läänin läänirahastoon; että koulun arkisto oli tallettavaksi annettava Kristiinan Maistraatille, sekä että ainoa vakinainen kolleega, rehtori R. E. G. Holmberg oli, Syyskuun 1 p:stä 1897, pantava lakkautuspalkalle.

Koulussa kävi lukuvuonna 1896—1897, 16 oppilasta.

Kouluneuvosto: Kauppaneuvos E. A. Tötterman (puheenjohtajana), kaupunginlääkäri E. Wendelin sekä kauppiat A. Carlström ja G. Hydén.

Kokkola.

Alkeiskoulu. Kokkolan kaupunginvaltuusmiehet olivat alamaisuudessa anoneet, että sikäläinen neliluokkainen alkeiskoulu muodostettaisiin viisi-

Koska armollisella julistuksella 19 p:ltä Elokuuta 1896 oli määrätty, muun muassa, että alkeiskoulujen opetuskaavoihinsa nähden tuli vastata alempia luokkia reaalilyseoissa ja siten niissä alkeiskouluissa, joissa venäjän ja saksan kielten opetusta hoitaa opettaja vuosirahan sääntöön pannusta palkkiosta, näiden opettajain opetusvelvollisuus on melkoisessa määrässä muuttunut, määräsi Keisarillinen Senaatti Kirkollisasiaintoimituskunnan kirjelmässä Helmikuun 16 p:ltä 1897, että mainitut palkkiot Raahen alkeiskoulussa tulisivat olemaan venäjän kielen opettajan 1,000 markkaa (700 markan sijasta) ja saksan kielen opettajan 600 markkaa (1,400 markan sijasta), kuin myös että nämä muutokset olivat noudatettavat, mitä palkkionkorotuksiin tuli, lukuvuoden 1896—1897 alusta, mutta mitä palkkion alennukseen tuli, 1 p:stä Syyskuuta 1897.

Oppilaita oli lukuvuosina 1896—1899, eri vuosin, 49, 54 ja 59.

Kouluneuvosto: Pormestari A. Luoma (puheenjohtajana), seminaarinjohtaja K. Raitio, kauppias K. A. Almgren, kruununvouti W. Rehnäck ja rouva H. Rehnäck.

Tornio.

Alkeiskoulu. Opettajistossa ei ole muutoksia tapahtunut.

Ylempänä Raahen alkeiskoulusta puhuttaessa kerrotuista syistä korotettiin Keisarillisen Senaatin päätöksellä 16 p:ltä Helmikuuta 1897 venäjän kielen opettajanpalkkio lukuvuoden alusta 1,500 markaksi (1,000 markan sijasta) ja saksan kielen opettajan palkkio Syyskuun 1 p:stä 1897 alennettiin 1,200 markaksi (1,600 markan sijasta).

Sittenkuin kouluneuvosto oli pannut vireille ehdotuksen siitä, että alkeiskoulu, siihen laajaan maaseutuun nähden, jonka sivistystarvetta se oli aiottu täyttämään, sekä siihen asemaan nähden mikä kaupungilla ollen rajalla vierasta maata vastaan oli, joko kunnan tahi valtion kustannuksella laajennettaisiin, pyysivät Tornion kaupunginvaltuusmiehet alamaisuudessa että koulu, niihin oppilaisiin nähden, jotka eivät aikoneet lyseossa jatkaa opintojaan, laajennettaisiin viidennellä luokalla. Tämän johdosta katsoi Keisarillinen Senaatti Helmikuun 2 p:nä 1897, syytä olevan alamaisuudessa esittää armollista lupaa siihen, että Tornion neliluokkainen alkeiskoulu saataisiin valtion kustannuksella laajentaa väliaikaisesti perustetulla viidennellä luokalla päätyvillä kursseilla ja ottaa naisoppilaita tällekin luokalle. Sen ohessa käskettiin Ylihallituksen lähettämään ehdotus vuosirahansäännöksi siten laajennetulle koululle kuin myös muiksi toimenpiteiksi, jotka saattoivat olla olosuhteiden vaatimia. Armollisessa kirjeessä seuraavan Elokuun 20 p:ltä määrättiin että alkeiskoulu oli ehdotetulla tavalla laajennettava, muuttamatta mitä armolli-

nen kirje 5 p:ltä Helmikuuta 1890 sisältää mitä tulee tyttöjen ottamiseen oppilaiksi kouluun ja naisoppilasten lukukausimaksuihin. Samalla vahvisti Keisarillinen Senaatti 30,350 markkaan päättyvän vuosirahansäännön tuota laajennettua oppilaitosta varten ja määräsi, että väliaikainen viides luokka oli perustettava lukuvuoden 1897—1898 alusta. Tämän johdosta on varoja tarvittavien huonekalujen, kaluston ja opetusneuvojen hankkimiseksi tuota uutta luokkaa varten määrätty. Opetus on jaettu koulussa ennen olleen opettajiston kesken.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut kolleega J. U. Nordberg.

Koulussa kävi lukuvuonna 1896—1897 neljällä luokalla 57 ja lukuvuosina 1897—1899 viidellä luokalla, eri vuosin, 68 ja 61 oppilasta.

Kouluneuvosto: Kruununnimismies K. W. Planting (puheenjohtajana), apteekkari F. G. Borg ja kaupunginlääkäri E. A. Kalm sekä rouvat E. Lagerblad ja E. Winter.

III. Yksityisiä kouluja.

Helsinki.

Yksityinen ruotsalainen tyttökoulu, joka tämän lukuvuoden alusta on tullut täydelliseksi kahdeksalla varsinaisella koululuokalla ja yhdeksännellä täydennyslukokalla niitä oppilaita varten, jotka haluaisivat valmistautua ylioppilastutkintoon tahi pääsyä varten ylempiin ammattioppilaitoksiin, sai Tammikuun 19 p:nä 1897 oikeuden päästää oppilaitaan suorittamaan ylioppilastutkintoa, sikäli kuin ovat oikeutettuja Yliopistoon pääsemään. Syyskuun 1 p:nä samana vuonna myönnettiin armossa edelleen apua yleisistä varoista koulun ylläpitämiseksi laskettuna 1,000 markkaa kumpaakin kahta alinta luokkaa kohti, 1,500 markkaa kutakin III—VI luokkaa kohti ja 2,000 markkaa kummaltakin ylimmältä koululuokalta, tahi kaikkiaan 12,000 markkaa vuodessa, suoritettavaksi 10 vuoden aikana Syyskuun 1 p:stä 1897. Oppilasluvu 1896—1899: 172, 191 ja 194.

Koulunjohtajattarelle *Viktoria Laurellille* myönnettiin armossa Syyskuun 1 p:nä 1897 hänen ylläpitämälleen *yksityiselle ruotsalaiselle oppilaitokselle tyttöjä varten* korotettua apurahaa 9,000 markkaa vuodessa suoritettavaksi kuuden vuoden aikana, Syyskuun 1 p:stä 1896, ehdolla että oppilasluvu koulussa on keskimäärin vähintäänkin 12 luokalla sekä että oppilasten lukukausimaksut määrätään vähintäänkin yhtäsuuriksi ja samojen perusteiden mukaan kuin valtiontyttökouluissa Helsingissä. Oppilasluvu 1896—1899: 132, 129 ja 134.

Koulunjohtajattarelle *Hilja Tavaststjernalle* myönnettiin armossa Syyskuun 1 p:nä 1897 yksityisen *ruotsalaisen tyttökoulunsa* ylläpitämiseksi edelleen

kuuta 1896 samallinen apuraha yleisistä varoista, kuin hän 15 p:nä Marraskuuta 1892 annetun armollisen resolutsioonin mukaan oli nauttinut, eli laskettuna 500 markkaa kummaltakin koulun kahdelta ylimmältä luokalta 1,000 markkaa vuosittain suoritettavaksi viitenä vuonna Syyskuun 1 p:stä 1896. Oppilasluku 1896—1899: 102, 101 ja 94.

Suomalaisen tyttökoulun johtajattarelle *O. M. S. Lemberg'ille* myönnettiin armossa 21 p:nä Syyskuuta 1898 hänen ylläpitämälleen kolmiluokkaiselle *suomalaiselle valmistavalle koululle* vuotuista apurahaa 1,200 markkaa viiden vuoden ajaksi 1 p:stä sanottua kuukautta, laskettuna 600 markkaa kummaltakin kolmannen luokan vuosiosastolta. Oppilasluku 1896—1899: 80, 80 ja 86.

Pori.

Huhtikuun 19 p:nä 1899 salli Keisarillinen Senaatti, että oppilas, joka oli läpikäynyt täydellisen kurssin Keisarillisen Senaatin 7 p:nä Maaliskuuta 1893 antaman resolutsioonin nojalla perustetussa *ruotsalaisessa yhteiskoulussa*, saatakoon päästää Yliopistoon, kuitenkin ehdolla, että oppilas säädetyssä järjestyksessä hankkii oikeuden sinne pääsemään.

Uusikaupunki.

Toukokuun 4 p:nä 1897 antoi Keisarillinen Senaatti muutamille yksityisille henkilöille luvan perustaa *suomalainen valmistava koulu*, jonka ohessa säännöt perustajille vahvistettiin.

Elohuun 4 p:nä 1898 myöntyi Keisarillinen Senaatti kaupunginvaltuusmiesten alamaiseen pyyntöön että, muuttaen Senaatin resolutsioonissa 13 p:ltä Helmikuuta 1895 vahvistettua oppikaavaa, saataisiin kunnallislyseon viidennellä luokalla järjestää vaaliehtoinen latinankurssi viidellä tunnilla, ja myönnettiin samalla tuon kurssin kustantamiseksi Baeck'in rahastosta Tammi-kuun 1 p:stä 1898 840 markan apuraha yli sen mitä kunta, mainitun resolutsioonin mukaan, latinan opetusta varten samasta rahastosta jo oli saanut. Oppilasluku 1896—1899: 106, 118 ja 118.

Rauma.

Kaupunginvaltuusmiehet ilmoittivat Keisarilliselle Senaatille, että kaupunki aikoi laajentaa viisiluokkaisen *kunnallisen lyseon* täydelliseksi Yliopistoon johtavaksi oppilaitokseksi. Reaalilinja päättyvillä kursseilla entiseltään olevilla luokilla säilytettäisiin muuttumattomana ja laajennettaisiin kolmella

jatkoluokalla muutamia reaalilyseoita varten 7 p:nä Kesäkuuta 1893 armollisimasti vahvistetun oppikaavan mukaan muutoin, paitsi että viimemainituilla luokilla ei ensinkään opetettaisi ranskan ja englannin kieliä. Sen sijaan käytettäisiin näitä kieliä varten määrättyt 18 viikkotuntia latinan opetukseen, joka opetus lyseon II, III ja IV luokalla, mikä armollisen määräyksen mukaan 20 p:ltä Elokuuta 1896 kustannettiin Baeck'in lahjoitusrahastosta myönnetyllä määrärahalla, lakkautettaisiin ja siirrettäisiin oppilaitoksen kolmelle ylimmälle luokalle. Näihin ehdotuksiin pyysivät kaupunginvaltuusmiehet alamaisuudessa myönnytystä, jonka Keisarillinen Senaatti 24 p:nä Toukuuta 1898 antoi. Oppilasluku 1896—1899: 111, 136 ja 136.

Maarianhamina.

Tammikuun 27 p:nä 1897 myönnettiin 2,240 markkaa Baeck'in lahjoitusrahastosta latinan opetuksen kustantamiseksi 1:sellä ja 2:sella noita kolmea yksityistä *jatkoluokkaa* vaihdettuna venäjää ja saksaa vastaan 7 opetustuntina ja 1 kotityötuntia vastaan kummallakin luokalla, laskettuna kuluvan lukukauden alusta.

Mainittujen luokkain ottamisesta valtion huostaan on ylempänä Maarianhaminan alkeiskoulusta puhuttaessa kerrottu.

Salon kauppala.

Syyskuun 23 p:nä 1897 antoi Keisarillinen Senaatti luvan kannatusyhdistyksen muodostamiseen Salon *suomalaista yhteiskoulua* varten ja vahvisti säännöt tuolle yhdistykselle, jonka samalla sallittiin perustaa ja ylläpitää mainittu koulu viisiluokkaisena, järjestettynä pääasiallisesti valtion reaalilyseoita varten vahvistettujen kurssien mukaisesti. Koulussa kävi lukuvuonna 1898—1899 kahdella luokalla 43 oppilasta.

Hämeenlinna.

Koulunjohtajattarelle *E. E. Savonius'elle* suotiin armossa 24 p:nä Syyskuuta 1896 hänen yksityisen *ruotsalaisen tyttökoulunsa* ylläpitämiseksi edelleen apua yleisistä varoista, laskettuna 1,000 markkaa kultakin luokalta, eli kaikkiaan 6,000 markkaa vuodessa, suoritettavaksi 5 vuoden aikana, lukuvuoden 1896—1897 alusta lukien. Silloin pantiin ehdoiksi, että oppilasten koulumaksut määrätään vähintäänkin saman määräisiksi, kuin valtion oppilaitoksissa on vahvistettu, ja että mitä vapaapaikkoihin koulussa tulee noudatetaan mitä tässä tarkoituksessa on säädetty valtion tyttökouluista. Oppilasluku 1896—1899: 73, 73 ja 83.

Tampere.

Ruotsalaisen alkeiskoulun luovuttamisesta «Föreningen för svenska samskolans i Tammerfors upprätthållande» nimiselle yhdistykselle on ylempänä kerrottu alkeiskoulusta puhuttaessa. Silloin myönnettiin tuolle yhdistykselle vuotuista valtioapua 3,000 markkaa kutakin porvarikoulun tahi entisen alkeiskoulun toiminnassa olevaa luokkaa kohti, mutta kun yhdistyksen perustama yhteiskoulu jo lukuvuonna 1897—1898 oli käsittänyt kolme luokkaa ja kahtena seuraavana lukuvuonna lisääntyisi kumpanakin vuonna yksi uusi luokka, annettiin yhdistykselle armollisessa resolutsioonissa 21 p:ltä Syyskuuta 1898, niiden yhteiskoululuokkain avustamiseksi, jotka eivät vastanneet valtion alkeiskoulusta luovutettuja luokkia, valtioapua yleisistä varoista lukuvuodelta 1897—1898 kaikkiaan 7,000 markkaa, lukuvuodelta 1898—1899 kaikkiaan 5,000 markkaa, lukuvuodelta 1899—1900 niinkään 5,000 markkaa sekä lukuvuodelta 1900—1901, 2,500 markkaa. Oppilasluku: 1896—1897 kahdella luokalla 37, 1897—1898 kolmella luokalla 48, 1898—1899 neljällä luokalla 77.

Kesäkuun 14 p:nä 1898 vahvisti Keisarillinen Senaatti uuden opetuskavaan *suomalaista tyttökoulua* ja sen *jatkoloukkia* varten, jotka viimemainitut Marraskuun 8 p:nä 1898' säädetyillä ehdoilla saivat päästöoikeuden Yliopistoon ja Toukokuun 2 p:nä 1899, 28 p:nä Maaliskuuta samana vuonna annetun armollisen julistuksen nojalla, vuotuista valtioapua 2,000 markkaa luokkaa kohti eli kaikkiaan 6,000 markkaa viiden vuoden aikana, seuraavan Syyskuun 1 p:stä lukien, kuitenkin ehdolla, että jos oppilasluku alenee alle kymmenen keskimäärin kutakin luokkaa kohti, valtioapu peräkkäin lakkautetaan. Oppilasluku 1896—1899: tyttökoulussa 203, 212 ja 253: jatkoloukilla 12 (1 luokalla), 29 (2 luokalla) ja 35 (3 luokalla).

Helmikuun 16 p:nä 1897 suostui Ylihallitus Tampereen suomalaisen yhteiskoulun-osakeyhtiön johtokunnan pyyntöön saada haltuunsa ottaa ja edelleen ylläpitää sitä yksityistä *suomalaista ykteiskoulua*, jonka yksityiset henkilöt Keisarillisen Senaatin resolutsioonin nojalla 29 p:ltä Toukokuuta 1895 olivat sinne perustaneet ja mainitulle yhtiölle luovuttaneet. Armollisessa resolutsioonissa 1 p:ltä Syyskuuta 1897 myönnettiin yhtiölle koulun ylläpitämiseksi apurahaa yleisistä varoista laskettuna 2,000 markkaa vuodessa 1 luokalta ja 2,500 markkaa kultakin II—V luokalta, tahi kaikkiaan 12,000 markkaa vuodessa, suoritettavaksi kymmenen vuoden aikana Syyskuun 1 p:stä 1897. Helmikuun 21 p:nä 1899 antoi Keisarillinen Senaatti samalle yhtiölle luvan edelleen ylläpitää *suomalaista valmistavaa koulua*, jonka yhteiskoulun johtokunta oli aikaisemmin perustanut. Oppilasluku ykteiskoulussa

1896—1897 kahdella luokalla 49, 1897—1898 kolmella luokalla 77 ja 1898—1899 neljällä luokalla 119.

Johtajattaren *A. Stolpen ruotsalainen tyttökoulu* lakkasi toiminnastaan lukuvuoden 1898—1899 lopussa.

Lahden kauppala.

Syyskuun 24 p:nä 1896 vahvisti Keisarillinen Senaatti säännöt kannatusyhdistykselle, jonka tarkoituksena oli, ylläpitää viisiluokkaista *suomalaista yhteiskoulua* ja antoi samalla yhdistykselle luvan perustaa ja ylläpitää sanottu koulu. Syyskuun 21 p:nä 1898 myönnettiin armossa koululle valtioapua 3,000 markkaa kutakin toiminnassa olevaa luokkaa kohti, tahi enintään 15,000 markkaa vuodessa viiden vuoden aikana Syyskuun 1 p:stä 1898; kuitenkin ehdolla että oppilasluku on keskimäärin vähintäänkin kaksitoista luokalla. Oppilasluku: 1897—1898 kolmella luokalla 60, 1898—1899 neljällä luokalla 84.

Elokuun 4 p:nä 1899 saivat yhteiskoulun opettajat filosofianmaisterit U. Utter ja O. A. Tengén, filosofiankandidaatti N. J. Avellan y. m. luvan perustaa kaksiluokkainen *suomalainen valmistava koulu*.

Wiipuri.

Lokakuun 21 p:nä 1896 myönnettiin kollegalle Y. O. Rosendal'ille ja lehtorille U. A. Saxén'ille lupa perustaa kolmiluokkainen *suomalainen yhteiskoulu*, jonka tarkoituksena oli valmistaa oppilaita lyseoon ja tyttökouluihin pääsyä varten. Laitoksen omistajille suotiin armossa Syyskuun 21 p:nä 1898 sen ylläpitämiseksi apua 1,200 markkaa vuodessa kahden vuoden ajaksi Syyskuun 1 p:stä 1898.

Elokuun 24 p:nä 1898 annettiin muutamille yksityisille henkilöille lupa perustaa ja ylläpitää yhdeksänluokkaista *suomalaista yhteiskoulua*.

Syyskuun 21 p:nä 1898 myönnettiin armossa johtajattarelle H. K. Lilius'elle hänen *ruotsalaista valmistavaa kouluansa* varten edelleen apua sama määrä kuin ennenkin, eli 1,200 markkaa vuodessa suoritettavaksi viitenä vuonna ja johtajattarelle *E. Sirelius'elle* hänen *suomalaista valmistavaa kouluansa* varten niinkään edelleen apua sama määrä kahden vuoden ajaksi, kumpikin Syyskuun 1 p:stä 1898.

Hamina.

Kesäkuun 17 p:nä 1897 myönsi Keisarillinen Senaatti, armollisen julistuksen nojalla 19 p:ltä Elokuuta 1896, vuonna 1894 perustetun *suomalaisen*

yhteiskoulun johtokunnalle tämän koulun ylläpitämiseksi valtioapua 3,000 markkaa vuodessa kutakin toiminnassa olevaa luokkaa kohti, eli enintään 15,000 markkaa, suoritettavaksi Syyskuun 1 p:stä 1896 kymmenen vuoden aikana ja ehdolla että oppilasluku keskimäärin on vähintäänkin kaksitoista kutakin luokkaa kohti ja että oppilasten lukukausimaksut määrätään vähintäänkin yhtä suuriksi ja samojen perusteiden mukaan kuin valtion oppilaitoksissa. Oppilaita oli lukuvuonna 1898—1899, kun koulu oli täydellisesti järjestetty viisiluokkaiseksi, 107.

Lappeenranta.

Kaupunginvaltuusmiesten pyynnön, että kaupungin reeali- ja porvarikoulun opettajat ja opettajattaret, koska heidät, koulun ohjesäännön mukaan 21 p:ltä Elokuuta 1894, Ylihallitus asettaa virkaansa ja he siis kruunulle suorittavat samat maksut annetuista määräyksistä kuin valtion koulujen opettajisto, saisivat, jos he pääsisivät valtion oppilaitoksiin, eläkkeeseen nähden lukea hyväkseen koko sen ajan, minkä he koeteeksi määrättyinä tahi vakinaisesti ovat olleet palveluksessa tässä koulussa, hylkäsi Keisarillinen Senaatti 11 p:nä Toukokuuta 1898 ja käski samalla Ylihallituksen lähettämään ehdotuksen koulun ohjesäännön muuttamiseksi niin, että koulu sen opettajain ja opettajatarten virkaansa asettamiseen nähden tulisi samaan asemaan kuin maan muutkin porvarikoulut. Tämän johdosta on sanotussa tarkoituksessa muunnettu ohjesääntö koululle sittemmin vahvistettu. Oppilasluku 1896—1899: 80, 89 ja 99.

Sortavala.

Koulunjohtajattarelle *H. Fabritius'elle* myönnettiin armossa 1 p:nä Syyskuuta 1897 hänen ylläpitämänsä *suomalaista tyttökoulua* varten korotettua apua 6,500 markkaa vuodessa viiden vuoden ajaksi, samasta päivästä lukien, ehdolla että oppilasten koulumaksut määrätään vähintäänkin yhtä suuriksi ja samojen perusteitten mukaan kuin valtion tyttökouluissa. Oppilasluku 1896—1899: 87, 86 ja 115.

Syyskuun 1 p:stä 1898 otti valtio huostaansa *kaupungin lyseon* ja muodosti sen täydelliseksi reaalilyseoksi.

Käkisalmi.

Helmikuun 22 p:nä 1898 salli Keisarillinen Senaatti että kaupungin reeali- ja porvarikoulua saatiin laajentaa viidennellä luokalla, jolle apua

sama määrä kuin muillekin luokille, eli 3,000 markkaa, myönnettiin, niin että koulun valtioapua lukuvuoden 1898—1899 alusta suoritettiin 15,000 markkaa. Oppilasluku 1896—1899: 48, 55 ja 71.

Kotka.

Koulunjohtajattarelle *A. Henrikson'ille* myönnettiin armossa Syyskuun 1 p:stä 1896 korotettua valtioapua hänen *ruotsalaista yhteiskouluansa* varten viiden vuoden ajaksi suoritettavaksi lukuvuonna 1896—1897, jolloin yhteiskoulussa oli neljä luokkaa, 7,000 markkaa, sekä sen jälkeen kultakin noilta jälellä olevalta neljältä lukuvuodelta 9,000 markkaa, ehdolla että oppilasten luku on keskimäärin vähintäänkin 12 luokalla ja että heidän koulumaksunsa määrätään samojen perusteiden mukaan kuin valtion kouluissa. Sen ohessa salli Keisarillinen Senaatti, että valtioapua yhteiskouluksi muutetun, lakkautettavana olevan tyttökoulun kahdelle jälellä olevalle luokalle saataisiin suoritaa lukuvuonna 1896—1897, 3,000 markkaa ja seuraavana lukuvuonna 1,500 markkaa, jonka jälkeen se lakkaisi. Toukokuun 4 p:nä 1897, antoi Ylihallitus tarkoitusta varten muodostuneelle kannatusyhdistykselle, jolle Keisarillinen Senaatti oli edellisen Huhtikuun 6 p:nä vahvistanut säännöt, luvan ottaa haltuunsa ja ylläpitää yhteiskoulua ja sen valmistavaa koulua nauttien armollisella rosolutsioonilla 24 p:ltä Syyskuuta 1896 johtajatar Henrikson'ille myönnettyä valtioapua. Oppilasluku 1896—1899: 104, 131 ja 141.

Toukokuun 10 p:nä 1899 salli Keisarillinen Senaatti *suomalaisen yhteiskoulun* kannatusyhdistyksen johtokunnan yhdistyksen sääntöjen samalla vahvistetun muutoksen mukaisesti laajentaa viisiluokkaisen koulun kahdeksanluokkaiseksi, Yliopistoon johtavaksi oppilaitokseksi. Oppilasluku 1896—1899: 86 kolmella luokalla, 116 neljällä luokalla ja 141 kuudella luokalla.

Mikkeli.

Koulunjohtajattarelle *A. Antell'ille* myönnettiin armossa 24 p:nä Syyskuuta 1896 hänen ylläpitämänsä *ruotsalaista tyttökoulua* varten, jossa on valmistavat luokat poikia varten sekä siihen yhdistetty pikkulasten koulu, valtioapua sama määrä kuin sitä ennenkin, eli laskettuna 1,000 markkaa kutakin koulun toiminnassa olevaa seitsemää varsinaista koululuokkaa kohti kaikkiaan 7,000 markkaa vuodessa, suoritettavaksi kymmenen vuoden aikana Syyskuun 1 p:stä 1896, ehdolla että oppilasten maksut määrätään vähintäänkin yhtä suuriksi ja samojen perusteiden mukaan kuin valtion tyttökouluissa. Oppilasluku 1896—1899; 72, 86 ja 95.

Elokuun 4 p:nä 1898 antoi Ylihallitus luvan eräälle osakeyhtiölle ottaa haltuunsa ja edelleen ylläpitää yksityisten henkilöitten perustamaa *suomalaista tyttökoulua* ja siihen yhdistettyä valmistavaa koulua. Oppilasluku 1896—1899: 120, 141 ja 154.

Heinola.

Yksityisen viidennen luokan perustamisesta alkeiskouluun on tästä puhuttaessa ylempänä kerrottu.

Kuopio.

Elokuun 12 p:nä 1897 antoi Keisarillinen Senaatti luvan kannatusyhdistyksen muodostamiseen *suomalaisen jatko-opiston* ylläpitämistä varten ja vahvisti sille säännöt sekä salli yhdistyksen perustaa sanottu oppilaitos.

Syyskuun 21 p:nä 1898 myönnettiin armossa *suomalaisen yhteiskoulun* johtokunnalle korotettua valtioapua 15,000 markkaa vuodessa, laskettuna 3,000 markkaa koulun valmistavaa luokkaa ja kutakin sen neljää alinta luokkaa kohti, suoritettavaksi Syyskuun 1 p:stä 1898 kymmenen vuoden aikana. Toukokuun 2 p:nä 1899 sai koulu päästöoikeuden Yliopistoon. Oppilasluku 1896—1897 viidellä luokalla 133, 1897—1898 kuudella luokalla 169 ja 1898—1899 seitsemällä luokalla 200.

Myöskin 21 p:nä Syyskuuta 1898 myönnettiin armossa *ruotsalaisen reaalityseon poikia ja tyttöjä varten* johtokunnalle, jolle oli myönnetty valtioapua 17,000 markkaa, suoritettavaksi Syyskuun 1 p:stä 1894, korotettua valtioapua laskettuna 4,000 markkaa kutakin viittä alinta luokkaa kohti, kaikkiaan 20,000 markkaa vuodessa viiden vuoden ajaksi, 1 p:stä Syyskuuta 1898 lukiin. Oppilasluku 1896—1899: 200, 210 ja 198.

Joensuu.

Yksityisen *suomalaisen tyttökoulun* ottamisesta valtion huostaan on ylempänä kerrottu valtion oppilaitoksista puhuttaessa.

Iisalmi.

Syyskuun 24 p:nä 1896 antoi Keisarillinen Senaatti luvan kaupungille perustaa viisiluokkainen *reaali- ja porvarikoulu*, jossa opetettaisiin poikia ja tyttöjä yhdessä, jota varten kaupunkikunnalle samana päivänä suotiin apua yleisistä varoista 3,000 markkaa kutakin toiminnassa olevaa luokkaa kohti, eli siis, kun koulu oli täydellisesti muodostettu, kaikkiaan 15,000 markkaa

vuodessa, suoritettavaksi lukuvuoden 1896—1897; alusta kymmenen vuoden aikana, ehdolla että oppilaita keskimäärin on vähintäänkin 12:toista luokalla. Oppilasluku: 1896—1897 yhdellä luokalla 25, 1897—1898 kahdella luokalla 39 ja 1898—1899 kolmella luokalla 53.

Nurmeksen kauppala.

Joulukuun 6 p:nä 1898 antoi Keisarillinen Senaatti luvan viisiluokkaisen *porvarikoulun* perustamiseen, jossa opetettaisiin yhdessä poikia ja tyttöjä. Syyskuun 1 p:nä oli 1:nen luokka avattu ja siihen otettu 32 oppilasta.

Nikolainkaupunki.

Suomalaisen tyttökoulun johtokunnalle myönnettiin armossa 21 p:nä Syyskuuta 1898 korotettua valtioapua laskettuna 1,000 markkaa koulun toista ja kolmatta sekä 2,000 markkaa kutakin sen kolmea ylintä luokkaa kohti eli kaikkiaan 8,000 markkaa vuodessa viiden vuoden aikana, Syyskuun 1 p:stä 1898 lukien. Oppilasluku 1896—1899: 92, 120 ja 120.

Neidille *E. Krook'ille* myönnettiin armossa 24 p:nä Syyskuuta 1896 hänen ylläpitämäänsä *ruotsalaista valmistavaa koulua* varten edelleen apurahaa 1,000 markkaa vuodessa viiden vuoden aikana Syyskuun 1 p:stä 1895. Oppilasluku 1896—1899: 59, 58 ja 57.

Lyseonkolleegalle *A. A. Gröndahl'ille* suotiin armossa Syyskuun 21 p:nä 1898 edelleen valtioapua hänen *suomalaista valmistavaa kouluansa* varten 1,200 markkaa vuodessa viiden vuoden aikana, laskettuna Syyskuun 1 p:stä 1898. Oppilasluku 1896—1899: 57, 68 ja 54.

Kristiina.

Alkeiskoulun ottamisesta kaupungin huostaan muodostettavaksi viisi-luokkaiseksi kunnalliseksi *yhteiskouluksi* on edellä tarkemmin kerrottu. Koulussa kävi 1898—1899 kolmella luokalla 73 oppilasta.

Kirkolliasiaintoimituskunnan kirjelmän mukaan 23 p:ltä Helmikuuta 1897 lakkautetaan yksityiselle tyttökoululle armollisella resolutsioonilla 17 p:ltä Lokakuuta 1894 viiden vuoden ajaksi myönnetty valtioapu siinä määrässä kuin koulun luokat lakkaavat toiminnastansa.

Uusikaarlepyy.

Kaupunginvaltuusmiesten pyynnöstä salli Ylihallitus Tammikuun 5 p:nä 1897 kaupungin ottaa haltuunsa seminaarinlehtorin E. G. Hedström'in

perustaman *ruotsalaisen tyttökoulun* ja sitä, nauttien sille 12 p:nä Marraskuuta 1895 viideksi vuodeksi myönnettyä valtioapua, edelleen ylläpitää. Oppilasluku 1896—1899: 29, 27 ja 24.

Kokkola.

Elokuun 24 p:nä 1898 saivat yksityiset henkilöt Keisarilliselta Senaatilta luvan perustaa kahdeksanluokkaisen *suomalaisen yhteiskoulun*, joka 1 p:nä Syyskuuta avattaisiin kahdella luokalla ja sitten vuosittain luokka luokalta laajennettaisiin ja jossa valtion reaalilyseoille vahvistettuja kursseja noudatettaisiin, ollen kuitenkin oikeus järjestää, jos niin haluttaisiin, sen ohessa klassillinen linja. Koulussa kävi 1898—1899, 53 oppilasta.

Jyväskylä.

Lyseonkolleegan *H. E. V. Ekelund'in* ylläpitämä *suomalainen valmistava koulu* lakkasi toiminnastaan lukuvuoden 1896—1897 lopussa, koska enempi valtioapu siltä kiellettiin sillä nojalla, että valtioapua yksityisille valmistaville kouluille myönnetään ainoastaan silloin kun ne valmistavat valtion tyttökouluun ja naisoppilasten luku tässä koulussa oli varsin pieni, silloin ainoastaan kuusi.

Oulu.

Yksityisen reaalilinjan perustamisesta suomalaiseen klassilliseen lyseoon on ylempänä kerrottu.

Syyskuun 1 p:nä 1897 myönnettiin armosta samasta päivästä *ruotsalaisen valmistavan koulun* virkaatekevälle johtajalle lyseonlehtorille *G. A. Waenerberg'ille* koulun ylläpitämiseksi apurahaa sama määrä kuin koulu sitäkin ennen oli nauttinut, eli 1,200 markkaa vuodessa suoritettavaksi viiden vuoden aikana, ehdolla että oppilasten lukukausimaksut määrätään vähintäänkin yhtä suuriksi kuin valtion oppilaitoksissa. Marraskuun 9 p:nä 1897 siirsi Ylihallitus överstinleskelle *S. Gahmberg'ille* myönnetyn luvan ylläpitää koulua lehtorille *G. A. Waenerberg'ille* sekä kolleegoille *J. E. Rosenberg'ille* ja *J. A. Dahl'ille* saaden samalla nauttia valtioapua. Oppilasluku 1896—1899: 50, 43 ja 48.

Syyskuun 21 p:nä 1898 myönnettiin armosta lyseonlehtorille *M. Rosendahl'ille* ja lyseonkolleegalle *S. A. Westerlund'ille* heidän ylläpitämänsä *suomalaista valmistavaa koulua varten* samallinen apuraha kuin ennenkin, eli 1,200 markkaa vuodessa viiden vuoden aikana, Syyskuun 1 p:stä 1897. Oppilasluku 1896—1899: 98, 101 ja 103.

Raahe.

Kolmiluokkaisen *ruotsalaisen yhteiskoulun* johtokunta sai 17 p:nä Elokuuta 1898 luvan seuraavan lukuvuoden alusta tuohon kouluun perustaa ja toistaiseksi kannatusvaroilla ylläpitää neljättä luokkaa, jonka kurssit, samoin kuin muidenkin luokkain kurssit, olivat saatettavat yhtäpitäviksi reaalilyseoitten vastaavilla luokilla noudatettavien kurssien kanssa. Oppilasluku 1896—1899: 29, 34 ja 41.

Lokakuun 18 p:nä 1898 saivat seminaarinlehtorit *A. Holmström* ja *K. Hildén* luvan perustaa *suomalaisen koulun poikia ja tyttöjä varten*, jossa noudattaisiin reaalilyseoitten neljän luokan opetuskaavaa.

Kemi.

Toukokuun 25 p:nä 1897 annettiin kaupungille lupa seuraavan lukuvuoden alusta perustaa sellainen viisiluokkainen *suomalainen yhteiskoulu* kuin 19 p:nä Elokuuta 1896 annetussa armollisessa julistuksessa tarkoitetaan. Tämän julistuksen nojalla myönsi Keisarillinen Senaatti 12 p:nä Lokakuuta 1898 koulun ylläpitämiseksi apua 3,000 markkaa kutakin toiminnassa olevaa luokkaa kohti, eli siis, kun laitos on täydellisesti järjestetty, kaikkiaan 15,000 markkaa vuodessa kymmenen vuoden aikana Syyskuun 1 p:stä 1897, jolloin se kahdella luokalla alkoi toimintansa. Oppilasluku oli 1898—1899 kolmella luokalla 49.

Puheena olevanakin kolmivuotiskautena on yksityiskoululaitoksen alalla vallinnut vilkas kehitys. Kolme *täydellistä suomalaista yhteiskoulua* on perustettu, yksi Helsinkiin, ja yksi Kokkolaan, kumpikin kahdeksanluokkaiset ja yksi Wiipuriin yhdeksänluokkainen, jotka kaikki ovat yksityisten henkilöitten ylläpitämiä. *Viisiluokkaisia yhteiskouluja* on syntynyt Iisalmen ja Kemin kaupunkeihin sekä Salon, Lahden ja Nurmeksen kauppaloihin, joissa kaikissa on suomi opetuskielenä, kuin myös Kristiinaan *ruotsi opetuskielenä*, Iisalmeen, Nurmekseen, Kristiinaan ja Kemiin asianomaisten kuntain perustamina, Saloon ja Lahteen yksityisten henkilöitten perustamina.

Viisiluokkainen kunnallinen yhteiskoulu Hankoniemessä ja niinikään viisiluokkainen kunnallinen lyseo Raumalla ovat kumpikin laajennetut *täydellisiksi* kahdeksanluokkaisiksi *oppilaitoksiksi*. Käkisalmen neliluokkainen kunnallinen porvarikoulu on laajennettu *viidennellä luokalla* ja Raahen kolmiluokkainen yksityinen ruotsalainen yhteiskoulu *neljännellä luokalla*. Viime-mainittuun kaupunkiin ovat yksityiset henkilöt perustaneet oppilaitoksen, joka vastaa reaalilyseoitten neljättä luokkaa ja on niinhyvin valmistuslai-

toksena paikkakunnan kauppakouluun kuin myös jatkoluokkana valtion siellä ylläpitämään kolmiluokkaiseen alkeiskouluun. Heinolan alkeiskoulussa on kaupungin kustannuksella avattu *viides luokka*. Yksityisille henkilöille on annettu lupa ylläpitää *reaalilinjaa* Oulun suomalaisen klassillisen lyseon neljällä ylimmällä luokalla.

Kuopion tyttökouluun on yksityinen *jatko-opisto* perustettu.

Valmistavain koulujen perustamiseen Porvooseen, Uuteenkaupunkiin, Lahden kauppalaan ja Viipuriin, joissa kaikissa on suomi opetuskielenä, on annettu lupa.

Oikeus päästää oppilaita Yliopistoon on myönnetty Helsingin yksityiselle ruotsalaiselle tyttökoululle, Turun suomalaiselle ja ruotsalaiselle jatko-opistolle, Porin ruotsalaiselle yhteiskoululle, Tampereen suomalaisen tyttökoulun jatkoluokille ja Kuopion suomalaiselle yhteiskoululle.

Oppilaiden luku yksityisissä oppilaitoksissa ja niiden jakaantuminen kumpaankin kotimaiseen kieleen nähden oli, sikäli kuin ilmoituksia siitä on Ylihallitukselle tullut, seuraava:

	Poikia.	Tyttöjä.	Äidinkieli.	
			Ruotsi.	Suomi.
1896—1897	2,499	4,062	3,825	2,596
1897—1898	2,712	4,392	3,998	2,932
1898—1899	2,916	4,869	4,070	3,552

Helsingissä, Huhtikuun 17 p:nä 1900.

L. Lindelöf.

Wilhelm Floman.
Carl Synnerberg.

C. G. Estlander.
G. Lönnbeck.

G. Frosterus.
Carl Svibergson.

